

**museum van
boijmans beuningen**

**collectieplan
2026 - 2027**

Het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen, foto: Ossip van Duivenbode

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Museumgeschiedenis	5
3	Collectie	6
4	Collectie op deelniveau	9
5	Verzamelbeleid	14
6	Collectiemobiliteit	20
7	Conservering en restauratie	21
8	Collectieregistratie en -documentatie	24
9	Tentoonstellingsprogramma	26
10	Onderzoek en publicaties	31
11	Samenvatting en actiepunten	32

Colofon

Rotterdam, juli 2025

Museum Boijmans Van Beuningen
Postbus 2277
3000 CG Rotterdam

Kantoor: Gedempte Zalmhaven 4K
3011 BT Rotterdam

Het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen
Museumpark 24
3015 CX Rotterdam

Fotografie: Denzel Feurich, Bob Goedewaagen,
Tom Haartsen, Aad Hoogendoorn, Cees de Jonge,
Jannes Linders,Lotte Stekelenburg, Studio Buitenhof,
Studio Tromp

De collectie van Museum Boijmans Van Beuningen is
online te raadplegen op www.boijmans.nl/collectie
Deze site is onderdeel van de corporate website
www.boijmans.nl

1 Inleiding

1.1. Missie en visie

Missie

Museum Boijmans Van Beuningen is een museum voor kunst en vormgeving met een omvangrijke internationale collectie van de middeleeuwen tot nu, ontstaan uit particuliere verzamelingen.

Met zorg verzamelen, presenteren, onderzoeken, documenteren, conserveren en restaureren we de collectie en delen deze met zoveel mogelijk mensen. We laten kunst uit verschillende tijden zien, zodat het publiek verbanden kan leggen tussen vroeger en nu.

We ontwikkelen verrassende presentaties en een vernieuwend programma. In een toon- en werkgebouw nemen we de bezoeker mee in de wereld van kunst en verbeelding en dragen kennis en nieuwe inzichten aan. Het is onze overtuiging dat kunst een verrijking is voor iedereen, nu en in de toekomst.

Visie

Museum Boijmans Van Beuningen is hét museum waar je terug blijft komen: een iconische ontmoetingsplek in Rotterdam met wereldwijde aantrekkingskracht.

We bieden bezoekers een verrassende en verrijkende ervaring en zijn hét voorbeeld van hoe kunst eigenzinnig, verbindend en toegankelijk kan zijn.

Iedereen voelt zich welkom in het museumgebouw en Depot. Het museum is een vrijplaats voor verbeeldingskracht en dialoog, juist in een wereld waarin dit niet altijd vanzelfsprekend is.

Ontwerp Mecanoo vernieuwing Museum Boijmans Van Beuningen

1.2 Positionering

De collectie van Museum Boijmans Van Beuningen draagt, meer dan die van andere Nederlandse musea, een sterk internationaal karakter. Dat geldt voor de verzameling kunstwerken op papier, de oude schilder- en beeldhouwkunst, de moderne en eigentijdse beeldende kunst en de verzameling vormgeving. De collecties teken- en prentkunst, vroeg-Nederlandse schilderkunst en surrealisme behoren tot de wereldtop.

In de geschiedenis van het museum spelen Rotterdams ondernemerschap en particulier initiatief een hoofdrol. Samen met de museumstaf brachten kunstliefhebbers en verzamelaars in de afgelopen 175 jaar een omvangrijke en veelzijdige kunstcollectie van internationaal formaat bijeen. De kracht van het museum ligt in deze collectie die het beheert en in de wijze waarop het steeds weer, in elke tijd en voor iedere generatie, de actualiteit van de verzameling benadrukt en toelicht. Daarom streeft het museum er ook naar om de collectie vanuit een meerstemmig perspectief te benaderen, met oog voor diversiteit en inclusie.

Rotterdam

Het museum is geworteld in Rotterdam, een havenstad van internationale allure die al generaties lang kansen creëert voor iedereen die de handen uit de mouwen wil steken. Voor deze stad wil het museum een inspirerende plek zijn waar mensen met elkaar in gesprek kunnen gaan. Voor veel Rotterdammers is het betekenisvol dat de stad een vooraanstaande collectie bezit die bezoekers vanuit de hele wereld aantrekt, met waardevolle werken uit het verleden en een blik op de toekomst. De uitdaging ligt erin om nog meer mensen met het museumaanbod aan te spreken.

Als grootste instelling voor beeldende kunst en vormgeving in de stad voert Museum Boijmans Van Beuningen een ruimhartig bruikleenbeleid binnen het netwerk van de Rotterdamse collega-instellingen en zoekt het waar mogelijk de samenwerking. Met Kunsthall Rotterdam, Nieuwe Instituut, Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Arminius en het Chabot Museum zit het museum in het bestuur van Stichting Museumpark. Met Nieuwe Instituut beheert en exposeert het de verzameling van de Stichting Vedute. In het aanwinsten- en/of tentoonstellingsbeleid kijkt het altijd naar collega-instellingen zoals Museum Rotterdam, TENT, Garage Rotterdam, Kunstinstituut Melly en Nieuwe Instituut. Samen met Kunsthall Rotterdam en Nieuwe Instituut neemt het museum als penvoerder mede verantwoordelijkheid voor de organisatie van Museumnacht 010, een samenwerkingsverband

van 38 Rotterdamse instellingen. Het museum is verbonden aan Cultuur Inclusief, een netwerk van Rotterdamse culturele instellingen dat diversiteit binnen de instellingen stimuleert en institutioneel racisme bestrijdt. Tevens is het museum mede-initiator van Toegankelijk Museum.

Nationaal

Op het gebied van de oude kunst behoort Museum Boijmans Van Beuningen, samen met het Rijksmuseum en het Mauritshuis, tot de belangrijkste musea van het land. Anders dan in Amsterdam en Den Haag ligt de nadruk in Rotterdam echter niet alleen op Nederlandse kunst en loopt de internationale lijn bovendien door tot het heden. Het niveau van de collectie klassiek-moderne en hedendaagse kunst is vergelijkbaar met die van het Stedelijk Museum Amsterdam, Kunstmuseum Den Haag en Kröller-Müller Museum in Otterlo. Sedert de jaren tachtig van de vorige eeuw verzamelt het museum bovendien hedendaags werk van kunstenaars die Rotterdam als hun basis hebben en zowel nationale als internationale bekendheid genieten. De collectie pre-industriële vormgeving is vergelijkbaar met die van het Rijksmuseum, terwijl de collectie vormgeving 1800-heden eenzelfde niveau heeft als de collecties van het Stedelijk en Kunstmuseum. De designcollectie is breder georiënteerd dan die van het Design Museum Den Bosch. Het museum deelt de collectie ruimhartig met collega-instellingen in Nederland, waarbij er extra aandacht is voor het zo laag mogelijk houden van de bruikleenkosten.

Internationaal

Als het gaat om de breedte van de verzamelgebieden en de kwaliteit van de topstukken doet de collectie denken aan die van de National Gallery in Washington. Binnen Europa heeft het museum raakvlakken met bijvoorbeeld Hamburger Kunsthalle, National Gallery of Scotland, Kunstmuseum Basel, Nasjonalgalleriet Oslo, het Louisiana Museum of Modern Art in Denemarken en Kunsthau Zürich in Zwitserland. Dankzij de hoge kwaliteit van de collectie heeft het museum een uitstekende bruikleenpositie.

1.3 Op weg naar de heropening van het museum

Op 27 mei 2019 om 19.00 uur sloot het museum voor een periode van, naar nu bekend is, ruim tien jaar de deuren van zijn gebouwencomplex aan het Museumpark. In de afgelopen jaren is de asbestsanering uitgevoerd en is er hard gewerkt aan de plannen voor het gerenoveerde museum. Eind 2025 is het DO (definitief ontwerp) voor de renovatie gereed en hoopt het museum op een definitief besluit van de Rotterdamse gemeenteraad. Het ontwerp, gemaakt door architectenbureau Mecanoo,

komt tot stand in samenspraak met het museum, met de gemeente als opdrachtgever en onder toezicht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Commissie Omgevingskwaliteit en Cultureel Erfgoed Rotterdam.

Centraal staan het verbeteren van de functionaliteit van het museumcomplex en de bezoekersbeleving, evenals de vernieuwing van het museum. Hiertoe zijn vijf concrete doelstellingen geformuleerd: 1) het verbeteren van de logistiek van kunst, goederen en publiek, 2) het creëren van een toegankelijk gebouw met een gastvrije entree, 3) het verbeteren van het museale klimaat, 4) het in ere herstellen van de kwaliteit van de monumentale bouwdelen en 5) het leggen van een verbinding met de stad en het Museumpark. De wetenschappelijke staf van het museum is gestart met diepgaande gesprekken over de nieuwe collectieopstelling, het programma en opdrachten voor kunstwerken in en rondom het gebouw. Over enkele kunstwerken in situ worden met (erven van) de kunstenaars nog gesprekken gevoerd. Doel is om in het heropende, toekomstgerichte museum, aan de hand van een nieuwe collectiepresentatie en tentoonstellingsprogrammering, permanent en vanzelfsprekend nieuwe verhalen vanuit een meerstemmig perspectief te vertellen. Daarnaast wil het museum een inhaalslag maken als het gaat om het volgen van ontwikkelingen binnen de hedendaagse kunst en vormgeving, met oog voor actuele thema's zoals klimaatverandering, diversiteit en inclusie, geopolitieke spanningen en AI.

Nieuwe museumtypologie

Het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen is inmiddels drie jaar open. De nieuwe typologie van het voor publiek toegankelijke depot blijft studieobject van veel nieuw te realiseren musea en collectiegebouwen, waaronder V&A East dat in 2025 werd geopend. Dankzij het Depot kan het museum een breed publiek bedienen, op een vaste plek in de stad. Het museum evalueert momenteel verschillende programmaonderdelen en voert aanpassingen en vernieuwingen door in onder meer de rondleidingen en het publieksprogramma, maar ook in verschillende presentaties. Sinds 2024 heeft het museum bovendien de beschikking over een grote tentoonstellingsruimte op de vijfde etage waar met ingang van 2025 en tot aan de heropening van het museum in naar verwachting 2030 twee grote tentoonstellingen per jaar staan gepland.

Daarna transformeert deze ruimte in het zogenoemde Kenniscentrum. De omvangrijke museumbibliotheek (ruim 160.000 titels) die momenteel in het Stadsarchief ligt opgeslagen, komt dan naar het Depot. Het Kenniscentrum op de vijfde etage zal in samenwerking met kunstenaars en vormgevers een activerend programma ontwikkelen om de bibliotheekcollectie, met het surrealisme als een van de belangrijkste expertises,

voor het publiek te ontsluiten. Het museum zal de twee profielen van museum en depot de komende jaren verder aanscherpen. Het Depot blijft het werkgebouw waar de gehele collectie toegankelijk is, werkprocessen transparant zijn en met veel verschillende partijen wordt samengewerkt. Niet alleen de voltallige collectie ligt er opgeslagen, in de toekomst ook de kennis over die collectie. En ook op dat gebied zal interactie met de bezoeker en nieuwe publieksgroepen, waaronder families, worden gezocht.

Het museum wordt weer toongebouw, de plek waar kunst in optimale omstandigheden kan worden beleefd. Voor ieder bouwdeel is een eigen profiel ontwikkeld. Het gebouw van Van der Steur krijgt een nieuwe collectieopstelling met ruimte voor innovatie, diversiteit en interdisciplinariteit, de Bodonvleugel een internationaal tentoonstellingsprogramma van hoog niveau, en het nieuwe bouwdeel op Westersingel 83 een gratis toegankelijke, laagdrempelige ruimte voor jong opkomend (inter)nationaal talent en experiment. Het gebouw en programma fungeert tevens als opstap naar het museum. Voor alle programmering wordt nagedacht over diversiteit en inclusie, het niveau van participatie, de verbinding met de stad Rotterdam en het veelzijdige

karakter van de collectie. Het museum onderzoekt daarbij nieuwe vormen van bezoekersbeleving en nieuwe digitale middelen voor tentoonstellen en publieksbereik.

Toekomst

Na de heropening zal Museum Boijmans Van Beuningen meerdere gedaanten hebben. Het museum en zijn depot zullen fysiek in de stad aanwezig zijn, in een samenhangend netwerk van gebouwen en bouwdelen. Het museum zal een dynamisch instituut zijn dat openstaat voor een veranderende wereld en waar kunst in alle verscheidenheid kan worden beleefd. Het Museumpark fungeert als museale buitenruimte die niet alleen de bouwdelen maar ook naburige culturele instituten, de Westersingel en de binnenstad met elkaar verbindt. Daarnaast heeft het museum een extramuraal educatief programma en een virtuele tegenhanger die fungeert als internationaal platform voor uitwisseling en dialoog en het toegankelijk maken van wetenschappelijk onderzoek. Het museum versterkt zijn onderzoeksprofiel door researchprojecten te organiseren en kunstenaars en vormgevers uit te nodigen op de collectie te reflecteren. Het delen van kennis, dialoog, toegankelijkheid en transparantie staan hierbij centraal.

Susanna Inglada, *The City*, 2023, MB 2024/T 1 (PK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met steun van het Mondriaan Fonds, 2024

2 Museumgeschiedenis¹

Museum Boijmans Van Beuningen is sinds zijn oprichting verbonden met verzamelaars, vaak Rotterdammers met een brede kijk op de wereld. Het museum verzamelt dus als het ware verzamelingen. Het legaat van de Utrechtse jurist F.J.O. Boijmans aan de stad was het begin van Museum Boymans dat in 1849 zijn deuren in het Schielandshuis opende. Na een verwoestende brand in 1864 ging een groot deel van de collectie oude en romantische schilderkunst, de volledige collectie prent-kunst en een groot deel van de tekeningen verloren, evenals de porseleincollectie. Rond 1900 werd gestart met het verzamelen van eigentijdse Nederlandse prenten- en tekenkunst en glas en keramiek. In 1903 verwierf het museum, als eerste museum wereldwijd, een schilderij van Vincent van Gogh: *De populierenlaan bij Nuenen* (1885). Met schenkingen en legaten van collecties glas, zilver en keramiek van verzamelaars als Elie van Rijckevorsel en J.P. van der Schilden maakte de collectie tussen 1910 en 1930 een hernieuwde start. De verwerving van de verzameling A.J. Domela Nieuwenhuis legde in 1923 de basis voor het huidige prentenkabinet. De sterk groeiende collectie kreeg in 1935, tijdens het directoraat van Dirk Hannema, een door stadsarchitect Ad van der Steur ontworpen nieuw daglichtgebouw waar, met uitzondering van de collectie werken op papier, vrijwel de hele collectie op zaal te zien was.

In 1939 werd door de belangrijkste schenkers de Stichting Museum Boymans opgericht met als doel 'het bevorderen van de bloei' van het museum. Bovendien konden zo ook verworven kunstwerken als *Titus aan de lezenaar* (1655) van Rembrandt van Rijn, buiten het gemeentelijk eigendom en beschikkingsrecht worden gehouden. In 1940 schonk D.G. van Beuningen het belangrijkste deel van de tekeningencollectie Koenigs die sinds 1935 in bruikleen was en in april 1940 door hem was aangekocht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog verdubbelde de collectie kunstnijverheid en was er vooral aandacht voor historische keramiek. Daarna groeide de collectie sterk door talrijke aankopen, legaten en schenkingen. J.C.J. Bierens de Haan liet in 1951 zijn prentencollectie en handbibliotheek na, evenals een vermogen (ondergebracht in de Stichting Lucas van Leyden) om de grafiekverzameling verder uit te breiden. Na de aankoop van de collectie van wijlen Van Beuningen in 1958, waaronder topstukken als Pieter Bruegels *De toren van Babel* (ca. 1568), werd de naam van het museum gewijzigd in Museum Boymans-van Beuningen (in 1998 weer veranderd in het huidige Museum Boijmans Van Beuningen). De collectie kunstnijverheid werd verbreed met tin, koper, brons en kant.

Met directeur J.C. Ebbinge Wubben en conservator Renilde Hammacher-van den Brande kwam er meer aandacht voor het verzamelen van moderne en eigentijdse kunst, en vooral het surrealisme dat als belangrijke klassiek-moderne stroming in Nederlandse collecties ontbrak. Op initiatief van conservator Bernardine de Neeve begon het museum bovendien met het verwerven van eigentijdse voorbeelden van nog levende keramisten. In 1972 ontwierp architect Alexander Bodon een nieuwe vleugel die ruimte bood aan meer en grotere tentoonstellingen en aan kunstwerken van groot formaat. Hetzelfde jaar kreeg het museum de collectie van Stichting Willem van der Vorm in langdurig bruikleen met als zwaartepunten de Nederlandse zeventiende eeuw en Franse negentiende eeuw. Tijdens de directoraten van Wim Beeren, Wim Crouwel, Johan ter Molen (a.i.) en Chris Dercon, en de conservatorschappen van Martin Visser en Karel Schampers, kwam de nadruk op hedendaagse kunst en vormgeving te liggen. Beeren concentreerde het aankoopbeleid op internationaal bekende kunstenaars als Joseph Beuys, Bruce Nauman en Andy Warhol. Sjarel Ex zette de tijdens Dercon geïnitieerde interdisciplinariteit voort, zo ook diens focus op vernieuwing en experiment. Voor alle verzamel-disciplines werd naar beeldbepalende, verbredende en verdiepende aanwinsten gezocht, van oude meesters en kunstnijverheid tot en met hedendaagse kunst en vormgeving. Op het terrein van de vormgeving huldigde het museum een toenemend maatschappelijk geëngageerd standpunt. Ina Klaassen, die in 2022 als eerste vrouw het directoraat op zich nam, met als grootste uitdaging de ingrijpende renovatie, wil de focus op hedendaagse kunst en jonge makers versterken, met de makers als belangrijke schakel tussen het publiek en de collectie.

¹ De geschiedenis van het museum werd in 1999 uitvoerig beschreven in het boek *150 jaar Museum Boijmans Van Beuningen* (red. J.R. ter Molen), en verder in 1993 in *Arti & urbi. Stichting Museum Boymans-van Beuningen* (red. J.R. ter Molen) en in 2018 in de Boijmans Studie *Omstreden verleden. Museum Boijmans Van Beuningen en de Tweede Wereldoorlog* (Ariëtte Dekker et al.). Mienke Simon Thomas publiceerde in 2022 een Boijmans Studie over de geschiedenis van de collectie vormgeving en ging daarin uitgebreid op de museum- en verzamelgeschiedenis in.

3 Collectie

3.1 Karakterisering van de collectie als geheel

Museum Boijmans Van Beuningen is het enige museum in Nederland dat de bezoeker op het hoogste niveau een breed overzicht van de kunstgeschiedenis van 1100 tot heden kan geven. Het museum biedt bovendien een internationaal perspectief en legt verbanden tussen hedendaagse kunst en design, gekoppeld aan oude kunst, kunstnijverheid en prenten. De breedte en samenstelling van de collectie is uniek, de kwaliteit van individuele werken groot. De collectie geeft geen compleet overzicht, maar kenmerkt zich juist door een unieke verscheidenheid aan werken die de weerslag is van 175 jaar verzamelen.

3.2 Eenheid in verscheidenheid

De collectie van Museum Boijmans Van Beuningen omvat meer dan 157.000 objecten en bestaat uit teken- en prentkunst, oude schilder- en beeldhouwkunst, moderne, eigentijdse beeldende kunst en een grote verzameling vormgeving. Voor de meeste van deze disciplines heeft het museum een conservator in huis (in hoofdstuk 4 wordt nader op de verschillende deelverzamelingen ingegaan). Tegelijkertijd benadert het museum de collectie als een eenheid in verscheiden-

heid. Het streeft er niet alleen naar om met aankopen, presentaties, publieksbegeleiding en onderzoek bestaande kernen te versterken, ook om transhistorisch en interdisciplinair te werken en de collectie vanuit nieuwe, soms verrassende invalshoeken te benaderen.

Dit beleid krijgt mede vorm aan de hand van drie zwaartepunten:

Surrealisme en het surreële

Museum Boijmans Van Beuningen is het enige museum in Nederland met een internationale collectie surrealisme van de beginjaren tot nu. Het museum ziet het surrealisme als veel meer dan een afgebakende kunststroming, want het surreële of fantastische is al terug te vinden bij Jheronimus Bosch die voor veel surrealistische kunstenaars een inspiratiebron was. Vanuit transhistorisch perspectief verzamelt het museum ook surrealistisch design en internationale hedendaagse kunst die aan het surrealisme raakt, maar ook historische (prent)kunst. De laatste jaren ligt de focus op *global surrealism* en Nederlands surrealisme. Extra aandacht heeft het museum voor vrouwelijke kunstenaars. Aldus ontstaat een completer en evenwichtiger beeld van de surrealistische beweging. Met zijn toonaangevende bibliotheekverzameling streeft het museum er bovendien naar een kenniscentrum van het surrealisme te zijn.

Cornelis van Dalem, *Landschap met het begin van de beschaving*, 1560-1570, 3363 (OK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met steun van Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, Vereniging Rembrandt, Stichting Elise Mathilde Fonds, Erasmusstichting, Familienstichting Nolst Trenité, Van Ommeren-De Voogt Stichting, G.Ph. Verhagen Stichting, Stichting Van Wijngaarden-Boot, Ministerie van OCW en VSBfonds, 1996

Nieuwe visies op kunst en vormgeving van gisteren
Museum Boijmans Van Beuningen heeft een voor Nederland uitzonderlijke collectie vroege schilder-, teken- en prentkunst en bezit als enige museum werk van Bosch, Pieter Bruegel en Jan van Eyck. Ook op het gebied van vroege buitenlandse kunst neemt het een unieke positie in, met topstukken uit de Franse en Duitse vijftiende-eeuwse schilderkunst. De voortdurende wederzijdse beïnvloeding tussen Nederlandse, Duitse en Franse beeldhouwers, schilders, tekenaars en grafici was in de jaren vóór de sluiting een belangrijk aandachtsgebied en onderwerp van onderzoek, aankopen en tentoonstellingen, zoals *De weg naar Van Eyck* (2012-2013). Voor 2027 staat een unieke tentoonstelling gepland van het kleine, maar bijzondere oeuvre van Cornelis van Dalem. In de komende cultuurplanperiode wordt dit zwaartepunt met het oog op de ontwikkeling van de nieuwe collectiepresentatie aangevuld en verbreed.

Nieuwe visies komen onder meer voort uit onderzoeksprojecten, zoals die over het koloniale en slavernij-verleden in relatie tot de collectie, en over vrouwelijke schenkers en legatoren. Projecten als deze zullen leiden tot betere documentatie in het collectieregistratiesysteem TMS (The Museum System) en tot nieuwe narratieven als een vanzelfsprekend en permanent onderdeel van het verhaal over de institutionele geschiedenis en de verschillende deelcollecties.

Museum van de toekomst

Het museum ontwikkelt een vooruitstrevend, eigentijds programma dat contact maakt met het publiek dat het heropende museum in het streefjaar 2030 zal bezoeken. Het signaleert nieuwe ontwikkelingen in kunst en vormgeving, evenals in kunsthistorisch en *curatorial* onderzoek. In het depotproject *Le Miroir Vivant*, ondersteund door Ammodo, richt het zich tot kunstenaars met een internationaal profiel die nog niet eerder een grote solotentoonstelling in Nederland hadden en vraagt hun om met de collectie van het museum te werken en een connectie met de stad te maken. Het museum volgt actuele thema's die hedendaagse kunstenaars en ontwerpers bezighouden, zoals klimaatverandering, schaarste, conflict, armoede, AI, meerstemmigheid en genderidentiteit, en onderzoekt de manier waarop de relatie tussen mensen en objecten medebepalend is voor hoe we de wereld, elkaar en onszelf begrijpen. Binnen dit zwaartepunt heeft het museum bijzondere aandacht voor jong, divers talent.

Het museum wil bovengenoemde drie zwaartepunten verder versterken met aankopen, presentaties, onderzoek en publicaties.

De verzameling van Museum Boijmans Van Beuningen omvat 157.128 objecten (inv.nrs. in TMS per 12 juni 2025 incl. virtuele records).² Het museum kent vijf verzamelgebieden:

- Teken- en prentkunst (circa 21.110 en 72.950)
- Oude schilder- en beeldhouwkunst (circa 1.450)
- Moderne en eigentijdse kunst (circa 11.670)
- Vormgeving (circa 48.000)
- Voorheen stadscollectie (circa 1.700)

3.3 Eigendomsverhouding

De collectie is voor het merendeel eigendom van de gemeente Rotterdam. Ongeveer 15% van de verzameling bestaat uit langdurige bruiklenen die voor een groot deel voor het museum zijn 'geoomerkt'. Hiertoe behoren die van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, de Stichting Het Nederlandse Gebruiksvoorwerp, de Han Nefkens H+F Collection, het Kalhorn/Timmermans Fonds, de Stichting Willem van der Vorm en de Nederlandse Staat (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, RCE). Van groot belang voor de museumcollectie zijn tot slot de vele bruiklenen die door particulieren aan het museum worden toevertrouwd.

3.4 Financieringsmix

Het museum beschikt over een zeer gering eigen aankoopbudget van 75.000 euro per jaar. Aanvullende financiering wordt bereikt door gebruik te maken van fondsen op naam, huisstichtingen, geoomerkt geld als vanuit de regeling Collectieprogramma's van het Mondriaan Fonds, en door te besteden bedragen als die van de VriendenLoterij en Vereniging Rembrandt, de Erasmusstichting, Stichting Bevordering van Volkskracht en het Cultuurfonds (daartoe in staat gesteld door het Breeman Talle Fonds) in samenhang met elkaar op verschillende manieren in te zetten. Het beschikbare geldbedrag uit de huisstichtingen is echter afhankelijk van de beurskoersen, en de opbrengst van het stamkapitaal wordt altijd in stand gehouden. Voor alle grote aankopen is het museum volledig afhankelijk van het resultaat van fondsenwervingsacties, zoals in 2022 voor de aankoop van *Peinture-poème* (1927), een belangrijk surrealistisch werk van Joan Miró, en in 2024 *Stilleven met aardappelen* (1886) van Vincent van Gogh.

2 In deze database wordt de museumcollectie geregistreerd en ontsloten. De registratie vindt zowel op groepsniveau (bijvoorbeeld een servies) als op objectniveau plaats; het aantal objecten in de collectie varieert dus al naar gelang de wijze van tellen in TMS.

Sinds jaar en dag ondersteunen huisstichtingen Museum Boijmans Van Beuningen bij zijn drie belangrijkste taken: beheren, verwerven en presenteren. Die ondersteuning is van vitaal belang voor het goed functioneren van het museum. Dit zijn de Stichting Fonds Willem van Rede (verwerving van moderne en hedendaagse internationale kunst), Stichting Museum Boijmans Van Beuningen (ondersteuning van het belang van het museum in het algemeen), Stichting Van Beuningen/Peterich-fonds (verwerving van eigentijdse (teken)kunst), het Kalhorn/Timmermans Fonds (bevorderen van aankoop van zilver en hedendaagse ontwerpen), Stichting Lucas van Leyden (legaat Bierens de Haan bestemd voor de verwerving van prenten), Coen Schimmelpennick van der Oije Fonds (aankoop en behoud van achttiende- en negentiende-eeuwse Nederlandse tekeningen) en Stichting Willem van der Vorm (heeft haar collectie in langdurig bruikleen aan Museum Boijmans Van Beuningen gegeven). Han Nefkens H+F Mecenaat en Han Nefkens Fashion on the Edge (respectievelijk gericht op hedendaagse (installatie)kunst en nieuwe ontwikkelingen op het snijvlak van mode en beeldende kunst), die bijzondere aanwinsten voor de collectie opleverden, zijn inmiddels afgesloten. Nieuw is het

Berry Koedam Fonds (aankopen van aanstormende en gevestigde kunstenaars, met aandacht voor vrouwen en interdisciplinair werk)

3.5 Schenkingen en langdurig bruiklenen

De collectie van Museum Boijmans Van Beuningen vindt haar basis in enkele grote schenkingen en legaten. Objecten werden vaak in samenspraak met het museum verzameld en zo'n collectie werd dan later geschonken, zoals de collectie Schoufour-Martin of Kalhorn Timmermans of die van de gebroeders Visser. Toch is het museum voorzichtig met het accepteren van nieuwe schenkingen en langdurige bruiklenen. Iedere schenking of bruikleen dient aan strenge criteria voor opname in de collectie te voldoen (zie hoofdstuk 5). Het museum vraagt en krijgt soms ook belangrijke werken in langdurig bruikleen met het doel deze mogelijk later te verwerven, zoals de collectie van Han Nefkens die als *promised gift* aan het museum is toegezegd en topstukken op het gebied van hedendaagse kunst en mode omvat.

Vincent van Gogh, *Stilleven met aardappelen*, najaar 1886, 4343 (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Gedeeltelijke schenking particuliere collectie. Aankoop met steun van Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Dura Kunstfonds, haar Gisbert van Laack Fonds, haar Themafonds 19de-eeuwse schilderkunst en de jaarlijkse bijdrage van het Cultuurfonds), Museaal Aankoopfonds, Mondriaan Fonds, Kring Van Eyck, Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, Boijmans Bedrijfsvrienden, VriendenLoterij, Bruynzeel, diverse particuliere schenkers en gelden uit de nalatenschap van mevrouw N.C. van Riemsdijk-Borsje, 2024

4 Collectie op deelniveau

4.1 Prent- en tekenkunst

Conservatoren: dr. Peter van der Coelen en drs. Rosie Razzall

Prenten

De verzameling prenten van Museum Boijmans Van Beuningen is met circa 72.950 bladen de grootste deelverzameling en biedt een overzicht van de Europese prentkunst vanaf de vijftiende eeuw. Vanwege het internationale karakter van de verzameling, een lijn die bovendien tot het heden wordt doorgetrokken, neemt het Rotterdamse prentenkabinet in Nederland een unieke plaats in. Belangrijke kernen vormen de verzamelingen van Domela Nieuwenhuis en Bierens de Haan die respectievelijk in 1923 en in 1951 aan het museum werden geschonken en gelegateerd. Vanaf 1951 werden circa 15.000 bladen met steun van de Stichting Lucas van Leyden verworven. De overige werken in deze deelcollectie kwamen via aankopen en schenkingen. De Noord- en Zuid-Nederlandse prentkunst tot 1800 vormt niet alleen getalsmatig (zo'n 60.000 bladen), maar ook kwalitatief het sterkste onderdeel van de verzameling, met topstukken van onder meer Cornelis Cort en Lucas van Leyden, en werken uit de Hollandse zeventiende eeuw van Willem Buytewech, Adriaen van Ostade, Rembrandt en Jan van de Velde II. Ruim vertegenwoordigd is ook de Nederlandse grafiek van na 1800 en die van Rotterdamse kunstenaars uit de twintigste eeuw. Internationaal omvat de collectie hoogtepunten uit de Duitse grafiek rond Albrecht Dürer, Italiaanse en Franse prentkunst uit de periode van het maniërisme (school van Fontainebleau), Italiaanse achttiende-eeuwse grafiek (Giovanni Battista Piranesi), Franse prentkunst uit de negentiende en twintigste eeuw (Nabis-groep en Pablo Picasso) en Britse popart. Op het gebied van de actuele prentkunst speelt het museum sinds 2009 bovendien de rol van opdrachtgever en vraagt iedere twee tot drie jaar een dertigtal (inter)nationale kunstenaars om een werk voor de tentoonstelling *Kunst4Kids* te maken.

Tekeningen

De verzameling tekeningen bestaat uit circa 16.000 werken van kunstenaars geboren vóór 1875 en circa 5.100 van kunstenaars geboren na 1875. Van groot belang voor de collectie was in 1940 de schenking door D.G. van Beuningen van een groot deel van de Collectie Koenigs, met topstukken uit vrijwel alle Europese scholen van de vijftiende tot en met de negentiende eeuw. De nadruk van de collectie ligt op de Nederlandse en Vlaamse tekenkunst van de vijftiende en zestiende eeuw, met 406 belangrijke tekeningen waarvan in 2012 een online bestands-

catalogus is gepubliceerd. De zeventiende eeuw is met prachtige tekeningen van onder meer Rembrandt en Rubens vertegenwoordigd. De Italiaanse tekenkunst loopt van de veertiende tot en met de achttiende eeuw, met een nadruk op de zestiende en achttiende eeuw. Deze collectie van ongeveer 670 bladen (niet meeggeteld de deelverzameling van 410 bladen van Fra Bartolommeo). Ook hiervan is recent een online bestandscatalogus gepubliceerd. Deze bevat topstukken van onder anderen Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti en Paolo Veronese. Wat betreft de Franse kunst ligt de nadruk op de achttiende en negentiende eeuw, met toptekeningen van impressionisten als Paul Cézanne en Edgar Degas. Andere bijzondere, maar relatief kleine deelgebieden zijn de vroege zestiende-eeuwse Duitse tekenkunst met een ensemble tekeningen van Dürer en Matthias Grünewald (een van de belangrijkste collecties buiten het Duitse taalgebied), tekeningen van Spaanse kunstenaars onder wie Francisco Goya, en Nederlandse tekeningen. Opmerkelijk in getalsmatige zin is de ongeveer 4.500 bladen omvattende collectie Ploos van Amstel Knoef met hoofdzakelijk tekeningen van negentiende-eeuwse Nederlandse kunstenaars. Het museum volgt de zich snel ontwikkelende tekenkunst in Nederland met werken van onder anderen Charlotte Schleiffert en Koen Taselaar, en over de grenzen heen Martin Assig en Paul Noble.

Paul Cézanne, *Portret van Hortense Cézanne-Fiquet*, echtgenote van de kunstenaar, circa 1886-1890, F II 220 (PK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen (voormalige Collectie Koenigs), 1940

4.2 Oude schilder- en beeldhouwkunst

Conservator: dr. Ruben Suykerbuyk

Schilderkunst

De collectie oude schilder- en beeldhouwkunst omvat circa 1.450 werken van kunstenaars geboren vóór 1817 (het geboortjaar van Johannes Bosboom). Deze deelverzameling biedt een in geografisch en chronologisch opzicht breed overzicht van de Europese kunstgeschiedenis van eind veertiende tot midden negentiende eeuw. Hierdoor kan het museum zijn kerncollectie Nederlandse kunst in een Europese context en met oog voor wederzijdse beïnvloeding tonen. Sterke punten zijn het unieke ensemble vijftiende- en zestiende-eeuwse schilderkunst uit de Nederlanden, dat een belangrijk zwaartepunt vormt in zowel het presentatie- als verzamelbeleid, de zeventiende-eeuwse Hollandse en Vlaamse schilderkunst (met 500 werken de grootste deelcollectie), waaronder wereldwijd één van de belangrijkste verzamelingen olieverfschetsen van Peter Paul Rubens en topstukken van onder meer Anthony van Dyck en Carel Fabritius, en enkele belangrijke stukken uit de Franse en Duitse kunst, zoals schilderijen van Barthélemy d'Eyck, en een paneel van Dürer. Ook is er een bescheiden maar hoogwaardige collectie Italiaanse schilderkunst van de veertiende tot en met de achttiende eeuw, met werk van onder anderen Fra Angelico en Titiaan. De negentiende-eeuwse Hollandse romantische schilderkunst is eveneens goed vertegenwoordigd en er is een kleine collectie negentiende-eeuwse olieverfschetsen met onder meer werken van Camille Corot en Eugène Delacroix. Nog vrijwel onvertegenwoordigd is de Spaanse schilderkunst en de buitenlandse negentiende eeuw. Na de verwerving van de collectie Van Beuningen in 1958 zijn, wanneer dit financieel mogelijk was, belangrijke aanwinsten gerealiseerd, waaronder werk van Cornelis van Dalem (in 1996) of in 2018 het drieluik van de Meester van de Heilige Veronica.

Beeldhouwkunst

De basis voor deze collectie van circa 380 objecten werd tijdens het directoraat van Hannema (1921-1945) gelegd. In 2014 werd de collectie verrijkt met de uitzonderlijke verzameling van Jacques Schoufour en Ingeborg Martin: middeleeuwse houtsculpturen uit voornamelijk de Zuidelijke Nederlanden. De collectie West-Europese middeleeuwse hout- en steensculpturen is daarmee, op die van het Rijksmuseum en Museum Catherijneconvent na, de belangrijkste van het land. Daarnaast bezit het museum een bijzondere groep zestiende-eeuwse Italiaanse bronssculpturen, waaronder werk van Giambologna. Deze groep is uiterst belangrijk voor de Collectie Nederland. De zeventiende-eeuwse

beeldhouwkunst is nog amper aanwezig, maar deze werd onlangs verrijkt met een terracotta modello van Andries de Nole.

Andries de Nole, *De heilige Jozef*, 1635-1636, BEK 2082 (OK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met gelden uit de nalatenschap van de heer en mevrouw Schoufour-Martin, 2024

4.3 Moderne en hedendaagse kunst

Conservatoren: drs. Saskia van Kampen-Prein en drs. Amira Gad

De collectie moderne en hedendaagse kunst bevat circa 1.600 schilderijen en circa 3.800 beelden en installaties, circa 560 assemblages, circa 1.480 foto's, circa 1.400 mediakunst,³ circa 1.970 tekeningen en prenten en 64 penningen.⁴

Klassiek-moderne schilder- en beeldhouwkunst

De verzameling klassiek-moderne kunst omvat werken uit de late negentiende en vroege twintigste eeuw die aansluiten bij de belangrijkste kunsthistorische stromingen. Zo bezit het museum een hoogwaardige collectie impressionistische kunst met topstukken van onder anderen Claude Monet en Berthe Morisot, een expressionistische kern met werk van Jacoba van Heemskerck, Wassily Kandinsky en Edvard Munch,

en enkele modernistische werken van onder anderen Bart van der Leek en Piet Mondriaan. Ook bezit het museum realistische schilderkunst uit het interbellum van onder meer Pyke Koch en Charley Toorop. Een aparte groep wordt gevormd door beeldhouwwerk van kunstenaars als Edgar Degas en Auguste Rodin, en sculpturen van direct na de oorlog van Marino Marini en Ossip Zadkine. Uitzonderlijk voor Nederland is het uitstekend vertegenwoordigde historisch surrealisme, met schilderijen, beelden, objecten, werk op papier en fotografie door kunstenaars als Leonora Carrington, Dalí en Magritte. Dit deel van de collectie kon de afgelopen jaren worden verrijkt met topstukken van onder meer Eileen Agar en Hans Bellmer. Ook werd de scope van het historisch surrealisme in Parijs verbreed door meer internationaal te verzamelen en ook werk toe te voegen dat in latere perioden is gemaakt. Zo werden werken verworven van kunstenaars als Mimi Parent, Jan Schlechter Duvall en Toyen. Het streven is om op termijn een meer *global* perspectief op het surrealisme te kunnen geven. Het Nederlands surrealisme kreeg ook meer nadruk in de collectie door werken toe te voegen van onder meer Theo van Baaren, Her de Vries en Fedde Weidema. Los van dit alles wil het museum een brug tussen het surrealisme en de hedendaagse kunst slaan. Dit werd in de jaren negentig van de vorige eeuw in gang gezet door beelden en (video)installaties te verwerven van Robert Gober, Guillaume Bijl en Melanie Smith.

Ossip Zadkine, *Orpheus*, 1948, BEK 1370 (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, 1950

Naoorlogse kunst: 1945-tot eind twintigste eeuw

Na de oorlog werd actief werk van eigentijdse kunstenaars aangekocht waardoor belangrijke clusters van onder meer de Britse popart, nouveau réalisme, Nul en Zero, arte povera en Cobra ontstonden. Vanaf de jaren zestig begon het museum naoorlogse abstracte kunst te verzamelen van kunstenaars als Roger Bissière, Serge Poliakoff en Maria Helena Vieira da Silva. Vervolgens werden op het gebied van op art, minimal art en conceptuele kunst stukken aangekocht, onder meer van Dan Flavin, Donald Judd en Sol Lewitt. Onder directeur Beeren werden representatieve werken aangekocht van onder meer Walter De Maria en Claes Oldenburg en Coosje van Bruggen. Er werd installatiekunst verworven, deels van dezelfde kunstenaars, zoals de site specifieke *Waxing Arcs* (1980) van Richard Serra en *Double Steel Cage Piece* (1974) van Nauman. Op het gebied van de nieuwe figuratieve schilderkunst werd onder andere werk van Georg Baselitz, Anselm Kiefer, A.R. Penck en Mimmo Paladino aangekocht.

Van kunstenaars van de jaren zestig tot en met tachtig, onder wie Bas Jan Ader en Wim T. Schippers, werd een verzameling audiovisuele werken aangelegd. Het museum heeft de complete filmografie van Marcel Broodthaers en met het Museum of Modern Art in New York de meest complete verzameling films van Serra. Beeren verzamelde ook graffiti kunst en kwam zo op het spoor van een kunstenaar als Jean-Michel Basquiat. Ten tijde van de directoraten van Crouwel en Dercon in de jaren tachtig en negentig werden sterke ensembles van onder anderen Matthew Barney, Marcel Duchamp en enkele Amerikaanse neo-conceptuele kunstenaars verworven. In de periode erna verwierf Ex belangrijke werken van kunstenaars als Broodthaers en Marinus Boezem, en Atelier Van Lieshout. Ook werd een monumentale installatie van Paul McCarthy aan de collectie toegevoegd, evenals een grote hoeveelheid brieven van James Lee Byars.

Hedendaagse kunst

Museum Boijmans Van Beuningen probeert talent vroeg te herkennen, met opdrachten en aankopen te ondersteunen en in tentoonstellingen, lezingen en publicaties aan het publiek te introduceren. De ontwikkelingen in de internationale beeldende kunst worden al meer dan 50 jaar nauwgezet gevolgd. Dit heeft geleid tot een collectie waarin zowel gevestigde als relatief onbekende kunstenaars en kunstenaarscollectieven uit Nederland en elders zijn vertegenwoordigd. Er worden ook installaties en kunstwerken gekocht waarmee wordt gereflecteerd op een specifieke plek en/of het museumgebouw. Zo is er werk van Oscar Tuazon en een monumentale installatie van Olafur Eliasson verworven, en kregen Olaf Nicolai en Pipilotti Rist de mogelijkheid permanente installaties in en bij het museumgebouw of het Depot te realiseren. Een belangrijk cluster binnen de hedendaagse kunst vormen time-based media, zoals werken

³ Deze telling is lager dan in het vorige plan. Dit komt omdat de registratie is opgeschoond m.b.t. dubbelingen.

⁴ Tellingen gegenereerd vanuit TMS verschillen soms vanwege nieuwe ordeningen, voorheen werden de foto's meegeteld in de werken op papier in de collectie. Bij deelcollecties als mediakunst en installaties zijn er bovendien vaak veel meer zogenaamde kindrecords (installatieonderdelen, tentoonstellingskopieën en conserveringskopieën van films of video's) dan moederrecords – het record dat naar het gehele kunstwerk verwijst.

van David Claerbout, Yang Fudong en Steve McQueen. Ook bezit het museum de meest complete verzameling films van Jeroen Eisinga. Op het gebied van fotografie zijn indrukwekkende werken van onder meer Inez van Lamsweerde en Jeff Wall (*promised gift* van het Han Nefkens H+F Mecenaat) verzameld.

Met het oog op de toekomst verkent het museum enkele aandachtsgebieden die de reikwijdte van de collectie hedendaagse kunst vergroten en deze beter bij belangrijke ontwikkelingen in het veld laten aansluiten. Centraal hierin staat de inzet voor meer diversiteit; van representatie van identiteit en gender tot de veranderen-de aard van artistieke praktijken en media. Door sterker in te zetten op onderbelichte regio's, verhalen en vormen streeft het museum naar een collectie die recht doet aan de complexiteit en veelzijdigheid van de hedendaagse kunst. Gezien de toenemende invloed van de kunstmarkt en de stijgende kosten geeft het museum prioriteit aan het vroegtijdig signaleren en ondersteunen van opkomende en/of jongere kunstenaars. Deze benadering biedt ruimte voor nieuwe perspectieven en praktijken, en draagt bij aan een collectie die op duurzame wijze kan blijven meegroeien met haar tijd.

4.4. Vormgeving 1100 tot heden

Conservatoren: ir. Annemartine van Kesteren, drs. Alexandra van Dongen en drs. Nora Leijen

De vormgevingscollectie van Museum Boijmans Van Beuningen omvat bijna 48.000 objecten en bestrijkt een periode van bijna duizend jaar, van middeleeuwse majolica tot hedendaags industrieel design. De collectie onderscheidt zich door haar brede geografische spreiding, met een nadruk op West- en Zuid-Europa, en door haar materiële diversiteit: van keramiek, glas, metaal en textiel tot modern kunststof en andere nieuwe materialen. De verzameling is grotendeels voortgekomen uit bijna veertig particuliere Nederlandse collecties die in de loop van de tijd geheel of gedeeltelijk werden geschonken, gelegateerd of aangekocht. Daardoor is een rijk geschakeerd, zij het niet systematisch opgebouwd geheel ontstaan, met sterke deelcollecties op het gebied van onder meer Nederlands zilver, studiokeramiek, serviezen, glas, stoelen en kantoorinrichting. Een belangrijke omslag vond plaats in de jaren tachtig met de verwerving van de archeologische collectie 'pre-industriële gebruiksvoorwerpen' van Hendrik Jan van Beuningen en het besluit om ook moderne industrieel vervaardigde objecten op te nemen. Deze strategische uitbreiding verbond historische en hedendaagse vormgeving en versterkte de contextuele waarde van de collectie. Door alledaagse gebruiksvoorwerpen toe te voegen konden verbanden worden gelegd tussen verschillende

periodes en materialen, en ontstond ruimte voor een transhistorisch perspectief. De collectie is verdeeld in drie periodes met ieder een eigen conservator.

1100-1800

De collectie 1100-1800 (Alexandra van Dongen) richt zich op pre-industriële objecten van keramiek, glas, onedele metalen, hout en been. De collecties Van Beuningen-de Vriese en Henkes vormen hierin een kwantitatief zwaartepunt, met voorwerpen uit de vroege middeleeuwen tot circa 1800. Kwalitatieve hoogtepunten zijn het Spaanse, Italiaanse en Nederlandse majolica uit circa 1400-1600, en Nederlandse sierkeramiek uit de zestiende tot en met de achttiende eeuw. Ook Nederlands glas en oosters porselein uit de verzameling Van Rijckevorsel behoren tot de kern, evenals Nederlands zilver uit de zeventiende en achttiende eeuw. Daarnaast beschikt het museum over een evenwichtige tinctie, hoogwaardige verzamelingen koper en brons, een uitgebreide kantcollectie en een kleine maar unieke groep emailen plaquettes uit de zestiende en zeventiende eeuw. De Spaanse en Nederlandse tegelcollecties en het Perzisch keramiek tonen transculturele invloeden in vormgeving.

1800-1980

De collectie 1800-1980 (Nora Leijen) richt zich op de industriële en ambachtelijke vormgeving, met als hoogtepunten het negentiende-eeuwse art-nouveau-keramiek van Theo Colenbrander en vernieuwingskeramiek van Chris Lanooy en Bert Nienhuis, de sierplateelverzameling en de glascollectie unica en serica uit Leerdam en de omvangrijke collectie twintigste-eeuws Scandinavisch glas. Recentelijk werd ook het zilver uit deze periode aangevuld met vijftien objecten uit particulier bezit. De collectie studiokeramiek en studioglas uit de tweede helft van de twintigste eeuw is internationaal van hoge kwaliteit en sluit inhoudelijk aan bij de collectie Van Beuningen-de Vriese, mede door de focus op de universele 'container'-vorm. Binnen de industriële vormgeving ligt het accent op het modernisme van het interbellum, met bijzondere aandacht voor Rotterdamse ontwerpers. Ook meubels uit de wederopbouw, het Italiaans postmodernisme, een unieke verzameling kindermeubelen en vroege houten stoelen van Marcel Breuer en Erich Diekmann maken deel uit van deze collectie.

Vormgeving 1980-heden

Vanaf 1980 (Annemartine van Kesteren) markeert de collectie een verschuiving naar postmodern- en auteursdesign. Makers creëren autonome objecten waarin niet de gebruiksfunctie, maar ontwerp, materiaal en maakproces centraal staan. Vormgeving wordt een reflectie op maatschappelijke, technologische en ecologische ontwikkelingen. De grenzen tussen design en beeldende kunst vervagen, en het kritisch denken over onze materiële leefomgeving neemt een steeds

prominentere rol in. De laatste 20 jaar is er ook meer ruimte voor ontwerpers die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid onderzoeken. Designers als Iris van Herpen, Christien Meindertsma en Eric Van Hove benaderen vormgeving als een middel voor radicale vernieuwing. Deze *change makers* reflecteren op consumptie, materiaalgebruik, productieprocessen en identiteit, waarbij de nadruk op herstel, zorg en systemische verandering ligt.

In die lijn stelt het museum zich ook actief de vraag: wat willen we bewaren voor de toekomst, en voor wie? Vormgeving wordt steeds vaker gezien als een systeemkritisch instrument, waarbij technologie, ecologie en materialiteit met elkaar verweven zijn. De collectie opent zich voor objecten die niet alleen esthetisch of functioneel zijn, en daarmee de focus van de ontwerpcollectie versterken, maar ook reflectief. Ze stellen vragen over wat het betekent om te ontwerpen in een tijd van klimaatcrisis, AI, verschuiving van bestaande machtsstructuren en digitale identiteit.

4.5 Voorheen de stadscollectie

Sinds 1987, toen de eerste stadsconservator werd aangesteld (een primeur in Nederland), heeft het museum veel aandacht kunnen besteden aan beeldend kunstenaars en (later ook aan) vormgevers in Rotterdam. De extra middelen die destijds voor dit doel nog aanwezig waren zijn inmiddels uitgeput. Nu de regeling niet meer bestaat worden nieuwe aanwinsten niet langer als stadscollectie geregistreerd, maar als collectie eigentijdse kunst of vormgeving. Het signaleren, tonen en verwerven van werk van toonaangevende (jonge) Rotterdamse kunstenaars en vormgevers blijft, waarbij diversiteit de komende jaren een aandachtspunt zal zijn. De ontwikkelingen op dit gebied worden door de conservatoren moderne en hedendaagse kunst en design gevolgd.

David Claerbout, *Reflecting Sunset*, 2003, BRL 2005-27 (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Bruikleen Han Nefkens H+F Mecenaat, 2005

5 Verzamelbeleid

Als museum dat zowel de continuïteit van kunst laat zien als haar innovaties over vele eeuwen, is het van belang om de collectie in het hedendaagse uit te breiden en levend te houden. De artistieke en museale waarden van het kunstwerk staan daarbij voorop. Aanwinsten zorgen bovendien voor nieuwe dynamiek waarmee het museum zichzelf en de veelzijdigheid van de collectie steeds weer opnieuw onder de aandacht kan brengen. Deze dragen daarnaast bij aan een meer diverse representatie van kunstenaars en onderwerpen in de collectie. Ze worden altijd beoordeeld en gewogen in relatie tot de bestaande collectie, de Collectie Rotterdam en de Collectie Nederland.

Door de grote verscheidenheid van de collectie zijn er verschillende manieren waarop wordt verzameld:

1. op basis van een aantal criteria die voor alle disciplines gelden, waaronder verwervingen naar aanleiding van tentoonstellingen
2. aan de hand van drie zwaartepunten waarin disciplines onderling inhoudelijk met elkaar verbonden worden
3. vanuit bestaande kernen binnen de disciplines van oude kunst, moderne en hedendaagse kunst, prent- en tekenkunst en de pre-industriële, moderne en hedendaagse vormgeving

5.1 Criteria (1): eenheid in verscheidenheid

Het museum benadert de collectie als een eenheid in verscheidenheid. De verschillende verzameldisciplines worden door gespecialiseerde conservatoren in hun afzonderlijke kwaliteiten onderzocht, getoond en versterkt. Waar mogelijk worden nadrukkelijk verbanden tussen disciplines gelegd of juist werken verzameld die de grenzen in materiaal, techniek of stijl verleggen. Wanneer bewust vanuit een cluster wordt verzameld of wanneer van een bepaalde kunstenaar, vormgever of verzamelaar een cluster is ontstaan, draagt ook die ensemblewaarde aan de eenheid bij.

Diversiteit

In de moderne en hedendaagse kunst en vormgeving zijn vrouwelijke kunstenaars en niet-Europese kunstenaars en vormgevers sterker vertegenwoordigd dan in de collectie oude kunst, maar ook hier zijn omissies. Het museum zet zich daarom actief in voor een

breder representatie binnen de collectie, met bijzondere aandacht voor vrouwelijke kunstenaars, gender non-conforme makers en kunstenaars uit gemeenschappen die historisch gezien ondervertegenwoordigd zijn, onder wie kunstenaars van kleur.

Internationale context

Het museum heeft een sterke positie als het gaat om het tonen van Nederlandse kunst en vormgeving in een internationale context. Hierdoor kunnen belangrijke stilistische en conceptuele ontwikkelingen in de kunstgeschiedenis, evenals historische ontwikkelingen als het kunstmecenaat, de kunstmarkt en de maatschappelijke positie van de kunstenaar beter worden geduid en getoond. Vaak wordt bij nieuwe aanwinsten juist geprobeerd om het internationale aspect van de collectie te versterken. Nog onbetreden verzamergebieden worden verkend als deze nieuwe inzichten in de collectie kunnen geven of een internationale context bieden.

Bij de verzameling vormgeving ligt de aandacht steeds meer op gebruiksobjecten met een meervoudige geschiedenis, *global things* die inzicht geven in de wereldcultuur door de eeuwen heen. De geschiedenis van de brede collectie keramiek is daar een voorbeeld van, net als het servies van Hozan Zangana of het Japanse Arita aardewerk van Scholten & Baijings. Bij de toegepaste kunst wordt daarnaast gestreefd naar het verwerven van unieke objecten van internationale ontwerpers die als ‘icoon’ kunnen fungeren, representatief zijn voor verschillende sleutelmomenten in de designgeschiedenis en in sommige gevallen ook het resultaat zijn van internationale uitwisseling. Christopher Dressers werk na zijn reis naar Japan is daar een voorbeeld van. Werk van architect Lina Bo Bardi, wiens glazen ezels recentelijk voor een collectiepresentatie in het Depot werden gebruikt, opent de weg naar een mogelijke exploratie van het Braziliaanse modernisme, als tegenhanger van het Europese en Amerikaanse modernisme.

Presentaties

In de komende jaren tot de heropening programmeert het museum twee grote tentoonstellingen per jaar op de vijfde etage in het Depot. Hierbij ligt de focus sterk op hedendaagse kunst en vormgeving. Zoals altijd kunnen uit deze presentaties voorstellen voor aanwinsten voortvloeien. In 2025 en 2026 zijn dit onder meer *Beyond Surrealism*, een tentoonstelling over nieuwe ontwikkelingen in de digitale kunst, een over studio-keramiek, en nieuwe edities van het meerjarige project *Le Mirroir Vivant*.

Opdrachten

Het museum geeft regelmatig opdrachten aan hedendaagse kunstenaars en vormgevers. In het verleden ging het onder meer om kunstwerken die een bijzondere relatie met de museumarchitectuur aangingen. Voor het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen zijn opdrachten gegeven aan onder anderen John Körmeling (voor het entreegebied) en Marieke van Diemen (voor het ontwerpen van de metershoge glazen atriumkasten). Suzan Drummen maakte een werk in de bovenste vitrine. Ook in de komende jaren zullen verschillende opdrachten worden verstrekt, zoals een dubbelproject met Ernesto Neto, aangejaagd door het restauratievraagstuk van *Cellula Nave* (2004) in het Depot en opdrachten voor de museumtuin en het museumgebouw.

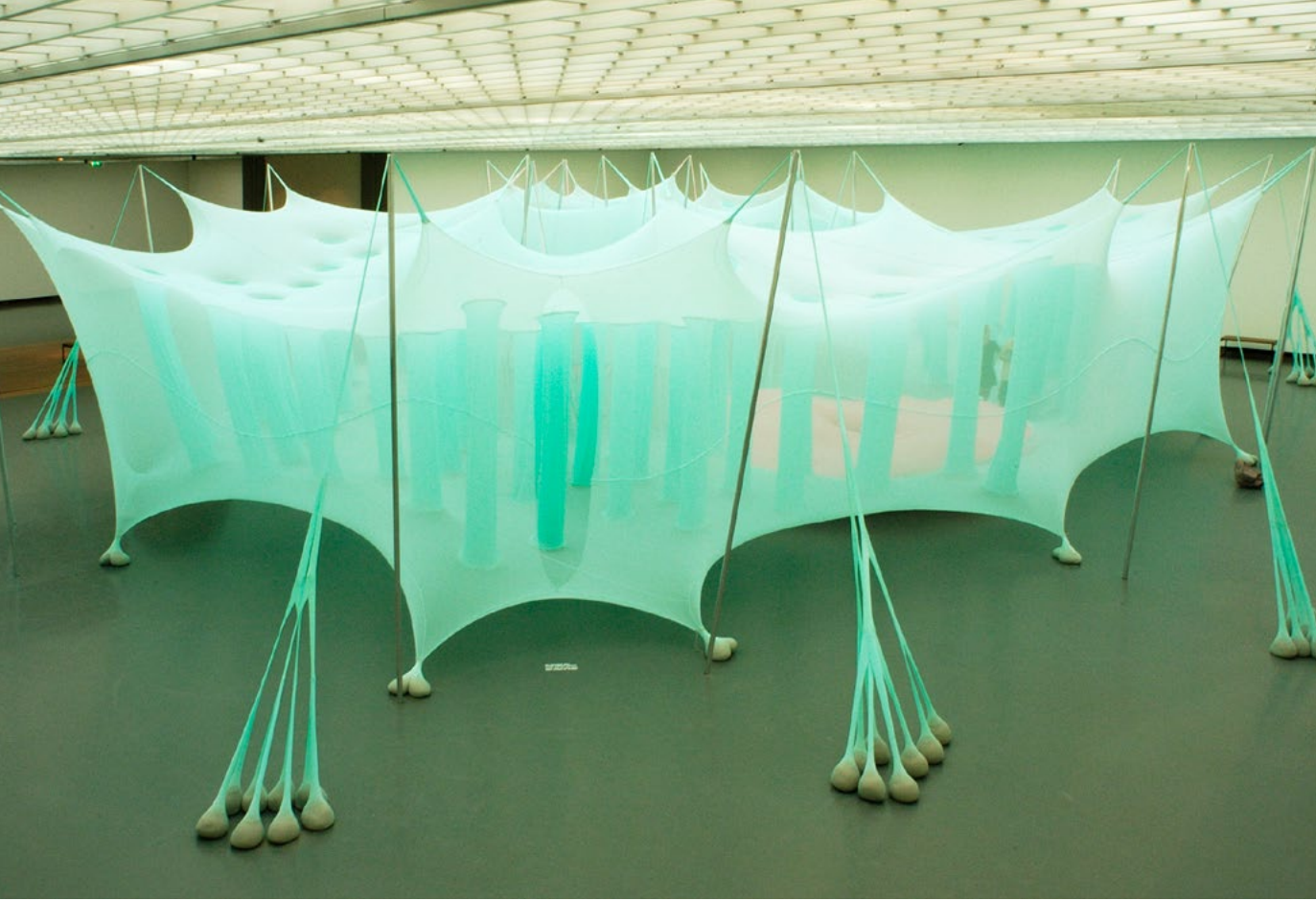
Voorstudies en prototypes

Een belangrijke categorie zijn voorstudies en prototypes die het denk- en onderzoeksproces in de beeldende kunst en vormgeving visualiseren. Wat betreft de oude teken- en prentkunst richt het museum zich op voorstudies voor schilderijen en ontwerptekeningen voor prenten. Deze zouden prachtig aansluiten bij de vele olieverfschetsen die het museum van met name Rubens in de collectie

heeft, gemaakt ter voorbereiding op een groot schilderij of tapijt. In het verlengde hiervan komen ook *bozzetti* in terracotta of olieverfschetsen van andere internationale kunstenaars uit de achttiende of vroege negentiende eeuw voor verwerving in aanmerking. Daarmee kunnen op een betaalbaar niveau nieuwe accenten worden gelegd. Als enige museum in Nederland richt Museum Boijmans Van Beuningen zich op het verzamelen van werktekeningen en prototypes, zoals de *Futuro* (1968) van Matti Suuronen, *de Badboot* (2005) van Wieki Somers en recentelijk voorstudies van Michael Thonet. Het museum participeert daarom ook in het Netwerk Archieven Design en Digitale Cultuur (NADD).

5.2 Criteria (2): zwaartepunten

Het museum profileert zich met drie zwaartepunten, getiteld ‘Surrealisme en het surreële’, ‘Nieuwe visies op de kunst en vormgeving van gisteren’ en ‘Museum van de toekomst’. Deze zwaartepunten zijn uitdrukkelijk interdisciplinair en bedoeld om meer structuur in het presentatie-, verzamel-, publicatie- en onderzoeksbeleid te bereiken, waarbij er altijd ruimte is voor eigenzinnige initiatieven en actuele ontwikkelingen.

Ernesto Neto, *Celula Nave*. *It happens in the body of time, where truth dances*, 2004, BEK 1738 a-f (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam.
Aankoop Stichting Fonds Willem van Rede. In permanent bruikleen van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2005

Surrealisme en het surreële

De focus op het surrealisme resulteerde de afgelopen jaren in de reizende tentoonstelling *Gek van surrealisme* Edinburgh, Hamburg en Rotterdam (2017), in een reizende surrealismetentoonstelling naar Wellington, Seoul, Mexico-Stad, Milaan en Aarhus (2021-2024), de publicatie van een gedrukte en online bestands-catalogus en een groot aantal belangrijke aanwinsten. Er verscheen een Boijmans Studie met de titel *Scheppend toeval, surrealisme uit de collectie van Laurens Vancrevel en Frida de Jong* (2021) en een boek over het gepubliceerde oeuvre van Lee Miller (2023), in combinatie met een presentatie in het Depot en in FOMU, Antwerpen (2025). Momenteel werkt het museum aan de tentoonstelling (met boek) *Beyond Surrealism* (november 2025), waarin hedendaagse kunstenaars reflecteren op de invloed die het surrealisme op de kunst van nu heeft. Ook wordt in de aanloop naar de heropening van het museum gewerkt aan een groot overzicht van 500 jaar ‘fantastische’ kunst.

Recentelijk zijn diverse prenten verworven met surreële motieven, waaronder een reeks van Filippo Morghen over een denkbeeldige reis naar de maan (1766-1767). Het prentenboek *Les Songes drolatiques du Pantagruel* (1536) sluit aan bij het fantastische idioom van Bosch en Bruegel en legt tevens een link met het surrealisme. Aanwinsten uit de zogenaamde groep ‘Monsù Desiderio’ of werken van Johann Heinrich Füssli zouden het nu nog bestaande hiaat in de zeventiende en achttiende eeuw kunnen opvullen. Het museum kijkt ook actief naar kunstwerken die het midden houden tussen beeldende kunst en literatuur, bijvoorbeeld naar vroege en zeldzame *poèmes-objets* van André Breton, een collage van Georges Hugnet of een decalcomanie van Óscar Dominguez. Een vroege surrealistische film van Maya Deren en een film of object van Jan Svankmajer zouden ook zeer welkom zijn. Een representatief werk van

Filippo Morghen, *Zucca che serve per barca da Pescare*, 1766-1767, L 2023/1 g (PK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met steun van Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds Prenten en Tekeningen) en Stichting Lucas van Leyden, 2023

Picasso’s ‘surrealistische’ periode staat eveneens op de wenslijst, evenals werken van bijvoorbeeld Dora Maar, Miller, Wolfgang Paalen of Elsa Schiaparelli. De surrealistische kern zou ook in de naoorlogse periode kunnen worden versterkt met aankopen van kunstenaars als Kati Horna, Mina Loy of Dorothea Tanning en in de pre-surrealistische periode met dadaïstisch werk van kunstenaars als Erwin Blumenfeld en Hannah Höch. Het museum richt zich sinds enige tijd ook op *global surrealism* en op uitbreiding van de kring van Nederlandse kunstenaars.

Nieuwe visies op kunst en vormgeving van gisteren
Op het gebied van de vroege Nederlandse meesters spelen zowel de prent- en tekenkunst, als de schilder-kunst en pre-industriële vormgeving een rol, zoals aan bod kwam in de tentoonstelling *De ontdekking van het dagelijks leven, Van Bosch tot Bruegel* (2016) in het museum. Topstukken uit de vijftiende of zestiende eeuw komen maar zelden op de markt en zijn erg kostbaar. Toch lukt het soms om een belangrijk werk te verwerven, zoals in 2014 de spectaculaire tekening *De kruisiging* (ca. 1440-1450) uit de nabije omgeving of het atelier van Van Eyck. Het museum zoekt ook naar werken van vrouwelijke kunstenaars of werken die een meer genderfluïde karakter hebben en daarmee het gangbare beeld van de oude kunst veranderen. In de jaren tot de heropening wordt dit zwaartepunt ook breder opgevat en zal worden ingezet op aanwinsten voor de collectie zestiende en zeventiende eeuw, maar evenzo- goed op kunstenaars en vormgevers uit latere eeuwen.

Museum van de toekomst
Dit zwaartepunt heeft aandacht voor de allernieuwste ontwikkelingen, grensverleggende benaderingen en de toekomst van het vakgebied van hedendaagse kunst en vormgeving. Actueel is de verschuiving van object naar processen en procedures, waardoor er een verbreding van het begrip design zelf heeft plaatsgevonden. Ontwerpers werpen zich op als actor voor sociale en ecologische rechtvaardigheid, bevragen met hun werk nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en transformaties, en zetten aan tot reflectie. Nieuw is ook het radicale vervagen van de scheidslijn tussen object en subject (de menselijke verhouding met niet-menselijk actoren) en tal van hybride vormen. Het museum richt zich, naast (jong) talent van eigen bodem, op kunstenaars van internationale allure die niet (of weinig) in andere Nederlandse verzamelingen te vinden zijn. Zo wordt een kunstenaar als Alica Framis gevolgd in haar relatie met een door AI gegenereerde echtgenoot en vindt in het voorjaar van 2026 in het Depot een project over digitale kunst plaats, met zowel historische kunstwerken als nieuwe werken op het snijvlak van kunst en technologie. Binnen dit zwaartepunt onderzoekt het museum tevens vernieuwing en innovatie in publieksbenadering, presentatiewijze en/of materiaal en techniek.

5.3 Criteria (3): bestaande kernen versterken

Prentkunst
Binnen alle disciplines probeert het museum bestaande kernen inhoudelijk te versterken en/of lacunes te vullen. Op het gebied van de prentkunst worden reeds aanwezige scholen waar mogelijk verrijkt met afzonderlijke bladen van hoge kwaliteit en zeldzaamheid. Zo werden in 2010 voor de Duitse zestiende-eeuwse prentkunst (waarvoor na de terugkeer van de Duitse tekeningen uit de voormalige Collectie Koenigs uit Kiev in 2004 hernieuwde aandacht was ontstaan) twee reeksen ingekleurde houtsneden met landsknechten en Turken verworven. Recentelijk zijn ook nieuwe aandachtsgebieden ontwikkeld die verder worden uitgebouwd. Het museum verzamelt sinds een aantal jaren bijvoorbeeld negentiende-eeuwse grafiek van de Deense school die nog nauwelijks in Nederlandse musea is vertegenwoordigd. Aandacht voor de oorspronkelijke verschijningsvorm, functie en verzamelgeschiedenis van de prentkunst gaf de afgelopen jaren aanleiding om met de hand ingekleurde grafiek, collages, verzamelaarsalbums en gebruiksgrafiek te gaan verwerven. De representatie van vrouwelijke prentkunstenaars in de collectie is redelijk, maar nog beperkt in aantal. Het museum onderzoekt momenteel met welke aanwinsten het de grootste impact kan maken.

Tekenkunst
Een tekeningencollectie die alle Europese scholen en eeuwen bestrijkt kan op vele manieren worden verrijkt. Voor het doen van nieuwe aanwinsten zijn meerdere mogelijkheden, maar de focus ligt momenteel vooral op de uitbreiding van tekeningen van vrouwelijke kunstenaars. Werk van Rosalba Carriera zou de tekeningen uit de Venetiaanse school prachtig aanvullen, en als het gaat om de Franse negentiende eeuw zou het museum graag tekeningen van Rosa Bonheur willen verwerven. Andere aandachtsgebieden zijn achttiende- en negentiende-eeuwse Nederlandse tekeningen die in relatie tot de collectie Ploos van Amstel Knoef kunnen worden verworven. Wat de Nederlandse negentiende eeuw betreft heeft het museum een bescheiden aankoopfonds, maar voor andere verwervingen is nadere financiering gewenst.

Oude schilder- en beeldhouwkunst
Soms kan met één meesterwerk een deelcollectie op een hoger niveau worden getild. De verwerving van een relatief duur maar beeldbepalend stuk van zaalkwaliteit geniet de voorkeur. In relatie tot de Collectie Nederland zal het museum eerder een buitenlands schilderij of Nederlands werk uit de vijftiende of zestiende eeuw willen verwerven dan een werk uit de Hollandse zeventiende eeuw. Om de internationale oriëntatie van de collectie oude schilderkunst te benadrukken kan deze het beste worden uitgebreid met werken uit Franse,

Bertha Wegmann, *Bosvarens*, circa 1880, 4347 (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met steun van VriendenLaterij, 2024

Italiaanse, Duitse en Spaanse schilderscholen uit de zestiende en zeventiende eeuw. De bestaande kern van Rubenswerken bestaat nu nog hoofdzakelijk uit olieverfschetsen, portretten en tekeningen, maar zou versterkt en gecontextualiseerd kunnen worden met een groot historiestuk van Rubens, een olieverfstudie van Van Dyck of ander werk van kunstenaars uit de zeventiende-eeuwse Spaanse Nederlanden, zoals Jacques Jordaens of Adam de Coster.

Wat betreft de oude beeldhouwkunst richt de wens voor uitbreiding zich op *bozzetti* (modelstudies) in terracotta, sculpturen uit zeventiende-eeuws Antwerpen, of bronssculpturen met enkele toonaangevende Italiaanse of Hollandse stukken uit de zestiende en zeventiende eeuw. Graag wil het museum de groep middeleeuwse hout- en steensculpturen met een enkel, liefst monumentaal, topstuk verrijken. Ook de kleine groep Scandinavische werken uit de negentiende eeuw die recentelijk met werk van Vilhelm Hammershøi, Peder Balke, Bertha Wegmann en Johan Christian Dahl werd opgebouwd zou verder mogen worden uitgebreid, bijvoorbeeld met werk van Fritz Petzholdt of Christen Købke.

Klassiek-moderne kunst
Voor de klassiek-moderne kunst bestaat het streven om bij voorkeur beeldbepalende iconen aan de collectie toe te voegen, zoals een schilderij van Gabriele Munter, een vroege sculptuur van Alberto Giacometti of werk van Sophie Taeuber-Arp en Sonia Delaunay. Op het gebied van het impressionisme zou werk van Marie Bracquemond, Mary Cassatt of Eva Gonzalès de kern kunnen versterken. Hoewel geometrisch abstracte kunst in Museum Boijmans Van Beuningen geen kerncollectie is, zoals bij andere musea binnen de Collectie Nederland, zou een aanwinst van lyrisch werk van bijvoorbeeld César Domela of Georges Vantongerloo een belangrijke aanvulling op reeds aanwezige werken van Kandinsky en Mondriaan zijn. Niet alleen leggen deze een mooie verbinding met ‘abstracte tendensen’

binnen het surrealisme (Piet Ouborg en Tanguy), ze passen ook goed in de collectie van een stad die op het gebied van het nieuwe bouwen en de nieuwe typografie een belangrijke rol speelde.

Naoorlogse en hedendaagse kunst

Het museum kocht in het verleden werken van individuele kunstenaars met een sterke worteling in een specifieke periode. Aldus werden ensembles gevormd van steeds één kunstenaar, zoals Daan van Golden, Cindy Sherman, en meer recent Carlos Amorales, Noble en Jim Shaw. Soms doet zich een kans voor om een imposant werk te verwerven dat bij dit soort ensembles aansluit en alleen in een museum tot zijn recht komt, zoals *Bunkhouse* (1996) van Paul McCarthy. Het museum wil de verzamellijn van Amerikaanse popart en conceptuele kunst uit de jaren zestig tot en met jaren negentig voortzetten. Wensen zijn onder meer een werk van Else Alfelt, Ferdi, Else Lasker-Schüler of Elaine Sturtevant. Ook grensverleggende naoorlogse kunstenaars als Richard Artschwager, Tetsumi Kudo en Franz West staan op de radar.

Het cluster time-based media, met als aandachtspunt kunstenaars die op een vernieuwende, kritische of zelf-reflexieve manier met nieuwe media omgaan, wordt waar mogelijk in de diepte uitgebreid met werken van Yang Fudong, Rivane Neuenschwander of Salla Tykkä. In meer historische zin wil het museum de ontbrekende films van Serra proberen te verwerven. Ook werk van Gabriel Lester wordt binnen Nederland als waardevol beschouwd. Recente aanwinsten van melanie bonajo, Rory Pilgrim en Kevin Osepa onderstrepen hoe het begrip ‘time-based media’ zich ontwikkelt richting ruimtelijke installaties waarin beeld, geluid en performance samenkomen. Deze kunstenaars verruimen het perspectief op bewegend beeld als vorm en medium, en versterken de collectie met actuele, sociale en zintuiglijk gelaagde benaderingen van film en installatiekunst. Op het gebied van internationale hedendaagse kunst wil het museum de brug slaan tussen het historisch surrealisme en de hedendaagse kunstproductie met het idee de historische collectie op een zinvolle inhoudelijke manier te activeren. Te denken valt aan werk van kunstenaars als Laure Prouvost, Emma Talbot en Kerstin Brätsch, van wie ook tijdens *Beyond Surrealism* werk in opdracht te zien zal zijn. Ook kunstenaars uit het programma *Le Mirroir Vivant*, zoals Mandy El-Sayegh en Tomo Campbell die voor het Depot nieuwe, site-specifieke werken ontwikkelen, komen met hun werk in aanmerking voor verwerving, juist vanwege hun scherpe, reflectieve blik op het museum en de collectie.

In voorbereiding op de heropening wil het museum de hedendaagse kunstcollectie op een zodanige manier uitbreiden en verdiepen dat deze recht doet aan en aansluit bij de hedendaagse samenleving. Speerpunten binnen deze strategie zijn diversiteit en genderfluiditeit, en de voortdurende aandacht voor de Rotterdamse kunstscene. Er wordt gestreefd naar de verwerving van kunstwerken die zowel artistiek als maatschappelijk betekenisvol zijn, zodat de representatie binnen de collectie wordt verbreed en de verbinding met een divers publiek wordt versterkt. Kunstenaars die in dit kader op de wensenlijst staan zijn onder anderen Ghada Amer, Yin Yin Wong en Esiri Erheriene-Essi.

Dankzij het Berry Koedam Fonds, een meerjarige bijdrage, kan het museum werken verwerven van zowel gevestigde als opkomende kunstenaars in Rotterdam, bij voorkeur vrouwen. Hiermee wordt voortgebouwd op een lang bestaande aandacht voor de makers van de stad. Recente aanwinsten zijn onder andere nieuw werk van Silvia B., wiens surrealistische beeldtaal aansluit bij kerngebieden binnen de sculptuurcollectie, een installatie van de overleden kunstenaar Lizan Freijzen, oorspronkelijk site-specifiek gepresenteerd in het historische museumgebouw, en werk van de jonge kunstenaar Pris Roos, wiens praktijk zich beweegt tussen hedendaags portret en sociaal-maatschappelijke betrokkenheid.

Vormgeving 1100-1800

Naar verwachting kan het museum op niet al te lange termijn de hand leggen op een grote particuliere collectie miniatuur gebruiksvoorwerpen in tin, zilver, keramiek en glas die tezamen de geschiedenis van het vormgegeven gebruiksvoorwerp van de middeleeuwen tot en met de negentiende eeuw representeren. Een aandachtspunt is ook het zoeken naar interculturele relaties in de collectie; van veel ogenschijnlijk ‘typisch West-Europese’ objecten zijn links naar prototypen uit andere werelddelen te leggen. De groeiende aandacht voor het koloniale verleden geeft aanleiding om de collectie ook vanuit dit historische gezichtspunt te blijven onderzoeken en aan te vullen. In onze verder zo gevarieerde keramiekcollectie ontbreken nog enkele representatieve stukken Sèvresporselein en een aantal mooie stukken vroeg-industrieel Engelse gebruiks-keramiek uit het midden van de achttiende eeuw. Ten slotte blijft het leggen van relaties tussen objecten in dit deel van de collectie en afbeeldingen daarvan in schilderijen, prenten en tekeningen een voor het museum uniek onderzoeksgebied. Het systeem *ALMA* (Afbeelding Linkt Met Artefact) biedt hiertoe ruimschoots voorbeelden en daagt uit tot nader onderzoek en nieuwe aanwinsten op het gebied van historische kunstenaars-rekwisieten, van Van Eyck tot en met Van Gogh.

Vormgeving 1800-1980

Het museum bezit een representatieve en gevarieerde collectie keramiek van 1880 tot 1940, en hetzelfde geldt voor de collectie studiokeramiek met Deens, Brits en Nederlands keramiek van hoge kwaliteit. Ook de collectie glas, en in het bijzonder het werk van Andries Copier is sterk vertegenwoordigd. Voor deze collecties wordt alleen incidenteel retrospectief verworven. Vormgeving in de negentiende en vroege twintigste eeuw daarentegen kan nog altijd beter worden onderzocht en aangevuld. Kenmerkend voor die tijd is respectievelijk een hang naar het verleden, zoals die in de neostijlen en de nieuwe kunst tot uiting kwam, en de opkomst van hervormingsbewegingen als de Amsterdamse School, Haagse School en De Stijl. Ook anoniem design op de grens van ambacht en industrie, vormt een goede aanvulling op de collectie. Bij verwervingen van ‘klassiek-moderne’ toegepaste kunst richt het museum zich allereerst op voorbeelden van buitenlandse ontwerpers, waarbij het ook gaat om het verbreden van en reflecteren op de bestaande designcanon. Voor vrouwelijke ontwerpers zal meer oog zijn, evenals voor crossovers tussen design, kunst en mode. Met de deelcollectie studiokeramiek uit de jaren zestig en zeventig wordt op dit moment gewerkt aan een vervolg dat minder gericht is op de containervorm en een crossover vormt met autonome hedendaagse beeldende kunst. Een eerste stand van zaken van dit lopende onderzoek wordt in 2026 met een tentoonstelling in het Depot gepresenteerd.

Theo Colenbrander, *Tulpje*, 1924, A 3100 (KN&V). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, 1956

Silvia B., *Zoë's Break*, 2020, BEK 2109 (MK). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Aankoop met steun van Berry Koedam Fonds, 2024

Vormgeving 1980-heden

Het museum onderzoekt hoe de collectie mode vanuit het oogpunt van materiaaltechnische innovatie en duurzaamheid verder kan worden uitgebreid. Op het gebied van hedendaags design is het museum geïnteresseerd in objecten die met nieuwe innovatieve productietechnieken zijn vervaardigd of die materiaaltoepassingen laten zien die met biobased engineering zijn gemaakt. In 2025 zijn drie plywood stoelen van Studio Joris Laarman gekocht die volledig biologisch afbreekbaar zijn; binnen het vervuילend multiplexplaatmateriaal een revolutionaire vernieuwing. Het museum onderzoekt hoe digitaal gemaakte ontwerpen en social-designprogramma's beter in de collectie kunnen worden opgenomen. Het scout jonge talenten en ondersteunt hun ontwikkeling door in de eerste jaren van hun studiopraktijk werk aan te kopen. Bovendien zoekt het museum naar meubilair, kleine objecten en mode van ontwerpers die in Nederland zijn gevestigd, en naar werken die buiten de westerse designtraditie zijn gemaakt of werken die zich duidelijk op een inclusieve wereld richten. Een verzamellijn die het museum in de toekomst ook verder wil onderzoeken, slaat een brug tussen design en kunst: kunst die reflecteert op en speculeert over onze relatie met spullen, zoals de werken van Ho Do Suh, David Jablonowski, Simon Starling en Yvonne Dröge Wendel die trouwde met een kast.

Verankering in Rotterdam en diversiteit

Vanuit de nalatenschap van de Stadscollectie (1987-2013) blijft het museum nauw betrokken bij Rotterdamse ontwerpers en kunstenaars. Diversiteit in maker, materiaal en benadering staat hierbij hoog op de agenda. Zoals in het zwaartepunt ‘Museum van de toekomst’ (paragraaf 5.2) al ter sprake kwam, verschuift de recente focus van objectgericht verzamelen naar thematisch, kritisch en toekomstgericht cureren.

6 Collectiemobiliteit

6.1 Ontzamelen

Naast het doen van aankopen kunnen collecties ook door reductie worden versterkt. Sinds 2014 heeft het museum dit 'ontzamelen' als een doorlopende praktijk in zijn beleid geïmplementeerd. Hierbij werkt het museum volgens de Ethische Code voor Musea en hanteert het de uitgangspunten van de LAMO, de landelijke leidraad voor het afstoten van museale objecten, zoals geformuleerd door de Museumvereniging (herziene versie 2023). Daarnaast volgt het museum de richtlijnen zoals aangegeven door de gemeente Rotterdam, welke zijn vastgesteld in *Visie op ontzamelen van de gemeentelijke museumcollecties* (januari 2014) en het *Beleidskader ontzamelen van de gemeentelijke museumcollecties Rotterdam* (april 2019).

Het museum heeft als doel de collectie en het collectieprofiel inhoudelijk te versterken en optimaal zorg te dragen voor de collectie met inzet van beperkte middelen (geld, tijd, menskracht), evenals het weer zichtbaar maken van niet of nauwelijks binnen de collectie functionerende objecten door deze elders te plaatsen of het beheer ervan geheel over te dragen. Op basis van het project *Herijking* (2014-2018) kreeg een aantal objecten een nieuwe bestemming; een collectie bodemvondsten werd overgedragen aan het archeologisch depot van de gemeente Zaanstad en een selectie meubelen en tapijten ging naar de Vereniging Hendrick de Keyser. Het tweede doel, het profiel van de collectie verbeteren, leidde tot duidelijkere kaders voor het verzamelbeleid. In de komende jaren zullen met name op het gebied van de collectie vormgeving nog enkele voorstellen volgen. Het denken over en het proces van het ontzamelen zullen een punt van aandacht blijven.

6.2 Bruikleenverkeer

Museum Boijmans Van Beuningen is ruimhartig in het toekennen van bruiklenen aan andere instellingen. Gemiddeld gaan jaarlijks ruim 500 objecten op reis, waarvan ongeveer de helft naar tentoonstellingen buiten Nederland, en worden werken in langdurig bruikleen gegeven zoals enkele topstukken voor de nieuwe collectiepresentatie van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) dat in 2022 heropende. Voor werken die in een semi-vaste opstelling te zien zijn is het museum echter terughoudender dan voor werken die zich in de depotcompartimenten bevinden. Een uitzondering hierop vormen werken op papier die meestal in het depot aanwezig zijn en waarvoor een richtlijn van maximaal drie maanden exposeren per drie jaar wordt aangehouden. Sinds de opening van het Depot en het einde van de coronapandemie is het bruikleenverkeer weer goed op gang gekomen. Voor meer informatie over de bruikleenprocedure zie www.boijmans.nl/bruikleen-aanvragen.

Het museum rekent geen fee, enkel de daadwerkelijk gemaakte out-of-pocketkosten voor het reisklaar maken van werken. Het rekent ook geen uren voor inzet van eigen personeel dat met circa 3,5 fte voor het afhandelen van de vele bruikleenaanvragen zorgt. De inhuur van externen voor het maken van conditierapporten (de twee restauratoren in dienst van het museum maken voornamelijk bruikleenadviezen) zorgt wel voor externe kosten. Deze worden vooraf gemeld. Het museum probeert bruikleennemers tegemoet te komen door hen zelf de verzekering te laten regelen en keuze voor verpakking en transport aan te geven mits deze aan de gangbare criteria voldoen. Het museum kijkt voortdurend naar kostenbesparende mogelijkheden, zoals het reduceren van de onkostenvergoeding voor koeriersreizen binnen Nederland en het inlijsten en passe-partoueren van werken op papier. In de Collectiebeheerovereenkomst (2020) met de gemeente Rotterdam is bovendien overeengekomen dat er binnen Nederland beperkt wordt verzekerd, wat de kosten aanzienlijk verlaagt.

7 Conservering en restauratie

7.1 Het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen

Na de opening van het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen zijn de eerste jaren op deze unieke plek een tijd van ervaren en ontdekken geweest. Het ontwikkelen van een nieuwe workflow, hernieuwde samenwerking met collega's, werken voor het oog van het publiek en daarmee de dagelijkse werkzaamheden ook 'programma' zien worden zorgden voor een roerige overgangsfase. Het is enorm waardevol de collectie op deze nieuwe plek binnen handbereik te hebben. De twee externe locaties voor buitenbeelden en enkele objecten van groot formaat die niet in de ruimten van het Depot passen worden indien mogelijk in de komende twee jaar samengevoegd. De restauratieateliers worden als zeer prettig ervaren, zowel door de eigen medewerkers als de vele freelance restauratoren met wie wordt gewerkt. Het oorspronkelijke atelier voor fotografie en textiel is inmiddels ingericht als lijstenatelier. De afronding van deze herinrichting van de ateliers moet nog plaatsvinden, onder meer met de inrichting van een plek waar monsters kunnen worden ingebed en geslepen. Tegenover de restauratieateliers is in de lange gang een tentoonstellingsplek voor direct aan de ateliers gerelateerde mini-exposities gecreëerd.

De samenwerkingsovereenkomst met het RCE wordt in de komende jaren gecontinueerd. Projecten geïnitieerd door het museum en projecten van de onderzoeksagenda van het Rijkserfgoedlaboratorium vinden elkaar in de brede collectie. Met het Netherlands Institute for Conservation+Art+Science (NICAS) wordt gewerkt aan een onderzoek naar de atelierpraktijk van Kees van Dongen in zijn vroege periode rond 1895-1914, er wordt onderzoek gedaan naar de behandeling van ongeverniste schilderijen, naar de ontsluiting van een restauratiearchief, naar synthetisch organische pigmenten en naar kleurdegradatie op een installatie van Yayoi Kusama. Dit alles naast de onderzoeken die het museum zelf initieert.

De langjarige samenwerking met de Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK) op het gebied van conservering en restauratie van moderne en hedendaagse kunst en meer algemeen de daarmee samenhangende kennisdeling tussen musea en andere specialisten wordt met enthousiasme voortgezet, in 2025 in een onderzoek naar glasdegradatie. De komende jaren zal het programma van de afdeling Conservering en restauratie naast het vele werk voor bruiklenen, nationaal en internationaal, op de eigen presentaties komen te liggen en op de voorbereidingen voor de heropening van het museumgebouw in 2030.

7.2. Beleid preventieve conservering

Klimaat en duurzaamheid

Voor de huidige depots hanteert het museum de zogenaamde ASHRAE AA-normering, waarbij de temperatuur (T) tussen de 15-20°C moet zijn en niet meer mag fluctueren dan 2°C per dag. De relatieve luchtvochtigheid (RV) moet tussen de 45 en 55% blijven en hier zijn maximale fluctuaties van 5% per dag toegestaan. Binnen de verschillende depotruimtes wordt onderscheid gemaakt in T en RV gerelateerd aan het materiaal dat in de depots wordt bewaard. In totaal zijn er vijf klimaatzones, twee koude tot zeer koude voor zwart-witfotografie en kleurenfotografie (respectievelijk 16-18°C en RV 43-47 en 8-9°C en RV 34-38% met een tussenliggende acclimatiseersluis van 12-13°C en RV 38-42%), metalen (16-18°C en RV 38-42%), organisch/anorganisch (T18-22°C en RV 47.5-52.5%) en voor de restauratieateliers (19-22°C en RV 47-57%). Helaas is gebleken dat de eis van combinatie van twee koude tot zeer koude voor zwart-witfotografie en kleurenfotografie (respectievelijk 16-18°C en RV 43-47 en 8-9°C en RV 34-38% met een tussenliggende acclimatiseersluis van 12-13°C en RV 38-42%) niet haalbaar is binnen de gebouwde werkelijkheid. Er is besloten om voor het gehele gebied van zwart-witfotografie en kleurenfotografie inclusief de sluis het klimaat van het zwart-witdepot te hanteren. Hierna zal de kleurenfotocollectie in 2026 naar verwachting in het compartiment worden geplaatst. Vanuit duurzaamheidsoogpunt onderzoekt het museum of het instellen van de fluctuaties in het Depot ruimer kan (van 2% naar 5%) en de installaties op bepaalde momenten kunnen worden uitgezet, zodat er minder energie wordt verbruikt. In het programma van eisen voor het gerenoveerde museum wordt onderscheid gemaakt tussen de bouwdelen Van der Steur, Bodon en de beoogde nieuwbouw, omdat de AA-klasse in een monumentaal pand niet haalbaar is.

Stof, ongedierte en schimmel

De depots worden regelmatig schoongemaakt, visueel geïnspecteerd en er zijn plakmatten om te voorkomen dat vuil aan schoenen wordt binnengelopen. In de depots en de tentoonstellingsruimte zijn ter preventie insectenvallen uitgezet die regelmatig door een specialistisch bedrijf worden gecontroleerd en geanalyseerd. Het Integrated Pest Management (IPM) valt onder de verantwoordelijkheid en begeleiding van de afdelingen Collectiebeheer en Huisvesting. Op basis van de geanalyseerde inhoud van de vallen wordt waar nodig actie ondernomen en een logboek bijgehouden. De detectie en bestrijding van ongedierte in en rondom het gebouw wordt uitbesteed aan de firma Elis Pest Control die eens per maand op knaagdieren controleert.

Het Depot heeft een aparte quarantaineruimte waar verdachte objecten apart kunnen worden gezet en eventueel intern of extern worden behandeld.

Licht

Het museum hanteert de belichtingsnorm van 250 lux voor schilderijen en 50 lux voor zeer lichtgevoelige objecten. In het Depot gaan de lichten van de compartimenten alleen aan wanneer deze worden betreden, bijvoorbeeld bij een rondleiding of door een collectie-medewerker. De tijdsduur voor bezoeken wordt afgestemd op de stabiliteit van het klimaat. De verlichting gaat gefaseerd aan en wanneer er geen beweging meer in (een deel van) de ruimte wordt waargenomen gaat het licht automatisch uit. Aan de buitenzijde van de depots is een klein accentlicht dat bezoekers van de atriumzijde kunnen aanklikken en dat na enkele seconden weer uitgaat, dit om de lichtbelasting zoveel mogelijk te beperken. Werken op papier worden bewaard in licht-dichte dozen en laden. Lichtgevoelige objecten worden in de depots afgedekt. De fotografiedepots worden omwille van de koude temperatuur en de lichtgevoeligheid niet meegenomen in de zogenaamde instaprondleidingen en daardoor ook minder belast qua belichting. Binnen de aanbevelingen van het RCE hanteert het museum sinds kort een lichtbeleid dat meer gericht is op de lichtbelasting gedurende een generatie (15 jaar) waarmee de mogelijkheid van tonen wat dynamischer wordt.

In de collectiebeheermeting wordt aanbevolen dat ook het toegestane kleurverlies bij een bepaalde belichtingsduur wordt vastgesteld: de Juist Waarneembare Verandering (JWV). Op het gebied van lichtbelasting voor presentatie volgt het museum al jaren de RCE-aanbevelingen. Voor werken op papier en andere lichtgevoelige objecten wordt de standaard gehanteerd dat deze na een tentoonstellingsperiode van drie maanden, drie jaar niet mogen worden getoond. In de komende jaren wordt onderzocht hoe de JWV in de praktijk toepasbaar is. Is het haalbaar om voor ieder werk daarover een standpunt in te nemen en dit te monitoren of alleen voor zeer lichtgevoelige werken? Als testcase wordt de *Infinity Mirror Room* van Kusama gemonitord en heeft het RCE op het textiel metingen verricht. Want hoe ga je om met de JWV bij een installatie die liefst langer dan 100 jaar behouden moet blijven, maar tevens permanent wordt getoond?

7.3 Beleid actieve conservering en restauratie

Museum Boijmans Van Beuningen heeft een gevarieerde collectie die uit uiteenlopende materialen bestaat. Werken op papier worden grotendeels in eigen beheer behandeld, terwijl de conservering en restauratie van de overige disciplines wordt uitbesteed aan freelance restauratoren met verschillende expertises.

Restauratoren worden ook ingehuurd voor het maken van conditierapporten, objectanalyses en bruikleen- en presentatieadviezen. De werkzaamheden worden grotendeels intern uitgevoerd, voor het oog van het publiek.

De in het Depot gerealiseerde restauratieateliers maken het mogelijk beter gefaciliteerd aan onderzoeks-, conserverings- en restauratieprojecten te werken. Het publiek kan alle projecten in het Depot meeleven en kennismaken met de dagelijkse praktijk van collectie-behoud. Reguliere werkzaamheden als controles, opstellen van conditierapporten en voorbereidingen voor transport krijgen de gebruikelijke aandacht en worden als mogelijkheid gezien de collectie binnen de bestaande workflow te verzorgen en te bestuderen. Met de afdeling Collectiebeheer wordt gewerkt aan het verbeteren van inlijstingen, het realiseren van klimaatvitruines en het reinigen van objecten onder begeleiding van restauratoren.

In de afgelopen twee jaar is in de restauratieateliers gewerkt aan conserveringsprojecten, zoals het langlopende project bestaand uit onderzoek naar en restauratie van *De populierenlaan bij Nuenen* van Van Gogh. Dit project wordt bekroond met de publicatie van een Boijmans Studie en een presentatie tegenover de ateliers in 2026. Een inventarisatie van adviezen voor de behandeling van een zestiende-eeuws drieluik van de Meester te Lille loopt al enige tijd en zal leiden tot een volledige restauratie. De restauratie van metalen buitenbeelden van André Volten en Oldenburg is in de opstartfase. Bij de heropening van het museumgebouw zal ook de museumtuin als ontmoetingsplek en beeldentuin opnieuw zijn ingericht. Onderzoek en restauratie van een schilderij van Giorgio de Chirico waarbij sprake is van zogenaamde verzeeping zal de komende jaren aandacht vragen, evenals de restauratie van *Het papaverveld bij Aux* (1872) van Charles-François Daubigny.

Als vervolg op het project *Collectiekennis 2.0 fotografie* onder leiding van de SBMK en in samenwerking met het RCE, de Universiteit van Amsterdam (UvA) en een groot aantal musea zullen na het onderzoek een drietal foto-installaties van Gilbert & George worden geconserveerd. De continuïteit van de gespecialiseerde conservering van de collectie mediakunst baart ons zorgen. De conservering is door Museum Boijmans Van Beuningen en veel collega-musea ondergebracht bij LI-MA (Living Media Art) in Amsterdam. LI-MA wordt in haar voortbestaan bedreigd door teruglopende financiële overheidssteun. Deze gespecialiseerde vorm van behoud van dit deel van de collectie kan de museumorganisatie in de huidige vorm onmogelijk zelf bieden. De museumwereld is zeer gebaat bij een centrale plek waar de juiste kennis aanwezig is en geactualiseerd blijft om gedigitaliseerde film- en videokunst, alsmede *born digital* collecties te conserveren en verantwoord op te slaan.

Restauraties van objecten hangen vaak direct samen met tentoonstellingen en presentaties in of buiten het museum. Om het ambitieuze restauratie- en onderzoeksprogramma in het Depot mogelijk te maken én bruikleenaanvragen ruimhartig te kunnen toezeggen, zonder de ontvangende partij voor transportvoorbereiding en het presentatie-klaarmaken van werken op hoge kosten te jagen, is een serieus eigen restauratiebudget van groot belang. Het museum heeft een kleine afdeling Conservering en restauratie met niet meer dan 2 x 24 uur restauratoren in dienst. Dat betekent dat kosten voor het bruikleenverkeer al snel out-of-pocketkosten zijn. Daarbij is het museum afhankelijk van extra financiering en bijdragen van derden. Samen met de afdeling Relatiebeheer en filantropie wordt gewerkt aan het bouwen van duurzame relaties met particulieren en bedrijven met een hart voor beheer en behoud.

7.4 Veiligheidszorg

Het bestaande calamiteiten- en CHV-plan dat in 2020 voor het Depot werd opgesteld zal de komende tijd geactualiseerd worden. Veranderingen in de wereld vragen om een brede kijk op risicodreiging. Hierbij worden de risico's van cybercrime, (moedwillige) stroomstoringen, oorlogsdreiging en natuurrampen nader onder de loep genomen.

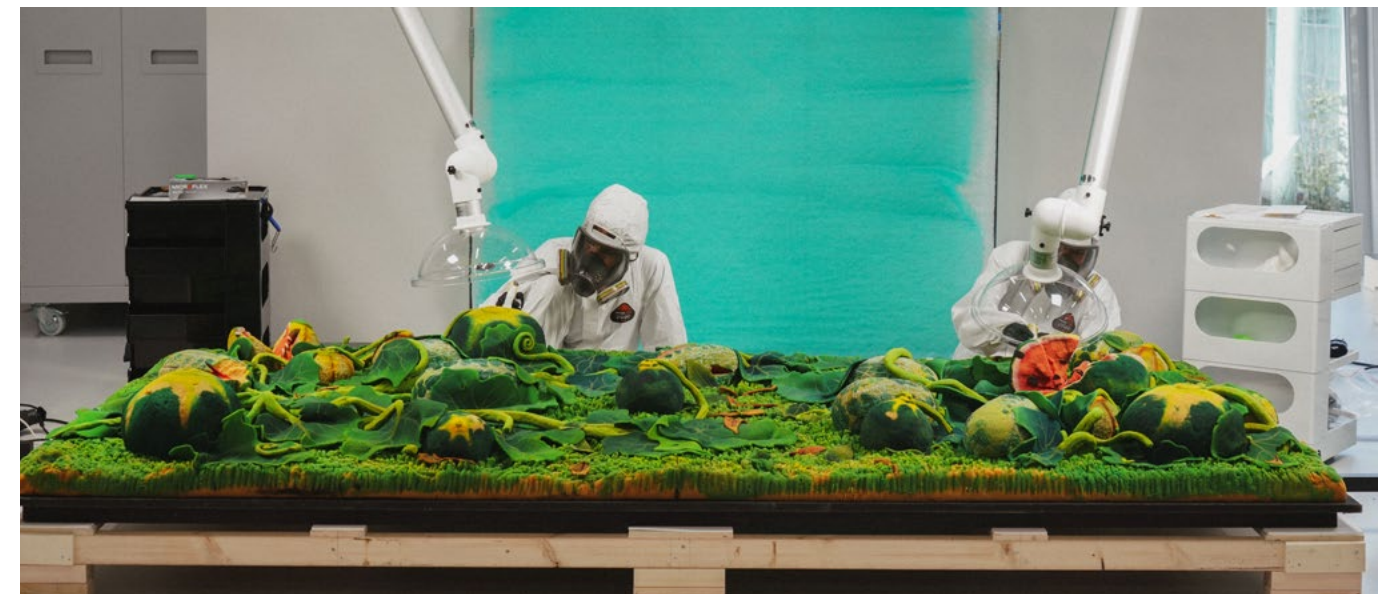
Collectierisicomanagement

Het museum wil driedimensionale kunstwerken waar mogelijk los in de ruimte en zonder vitrine tonen en schilderijen bij voorkeur zonder glas. Zo kan een kunstwerk het best worden beleefd en wint het museumbezoek aan kwaliteit. In het Depot krijgt het publiek de mogelijkheid om de dagelijkse museumpraktijk 'in het echt' mee te beleven, wat een nieuwe manier van werken is. Net als in het museum streeft ook het Depot

naar een optimale beleving voor de bezoeker, wat betekent dat de objecten hier op een andere wijze dan voorheen moeten worden gemonitord en het publiek kan ervaren met welke zorg de collectie wordt omringd.

Het museum investeert in het op peil houden van de professionele standaarden die voor het werken met de collectie worden gehanteerd. Wanneer relevant, volgt het personeel cursussen op het gebied van art handling en materiaalkennis. Daarnaast zijn een goede planning, voldoende tijd, zorgvuldigheid en expertise/ervaring belangrijke voorwaarden om risico's op schade te minimaliseren en de fysieke omgang met kunstwerken verder te professionaliseren.

In het Depot wordt de collectie zoals in een werkelijk depot getoond maar dan meer vanuit de ogen van het publiek. Het gebouw is ingericht met transparante rekken en stellingen, waarbij alleen de keramiek- en glascollectie om conserveringsredenen achter glas is gezet. Objecten staan waar nodig verpakt opgesteld, al zal in sommige gevallen de voorkant van een kist zijn verwijderd of voorzien van een doorzichtige plastic laag, waardoor bijvoorbeeld een modestuk zichtbaar is. De collectie mag alleen door medewerkers van de afdeling Collectiebeheer worden gehanteerd. Tijdens rondleidingen mogen het publiek en de rondleider de collectie en de verrijdbare rekken niet hanteren. Een beveiligder begeleidt de groepen samen met de rondleider die op aangewezen plekken op verantwoorde wijze hier en daar iets kan demonstreren, zoals glas in lood op een lichtbak tonen of een rek uit de stelling trekken. Wie objecten nader wil bestuderen kan individueel of in een groep op aanvraag in een van de twee studiezalen (een algemeen en een voor prenten en tekeningen) werken bekijken. De collectie time-based media is middels twee filmcabines op de tweede etage voor onderzoek en publiek toegankelijk.

Restauratie van Piero Gilardi's *Natura Morta* (1967) door restauratoren Katja van de Braak en Carien van Aubel

8 Collectieregistratie en -documentatie

Het Kenniscentrum coördineert het registreren, documenteren en ontsluiten van gegevens over de collectie en de geschiedenis van Museum Boijmans Van Beuningen.

8.1 Registratie

Het museum maakt gebruik van het museale registratiesysteem The Museum System (TMS). De registratie van objecten moet voldoen aan de BoijmansBasis, een twaalfstal vastgestelde velden met informatie die bekend dienen te zijn over een object. Deze informatie vormt de basis van de collectie online. Voor de registratie en toegankelijkheid van de bibliotheekcollectie gebruikt het museum Axiell Collections. Op dit moment is circa 95% van de collectie in TMS ingevoerd en raadpleegbaar. De regels omtrent in- en uitvoer van basisinformatie zijn gestandaardiseerd waardoor de toegankelijkheid en betrouwbaarheid van de gegevens is verbeterd. De gehele bruikleenprocedure wordt sinds een aantal jaren in TMS verwerkt, evenals informatie over auteursrechten, herkomstonderzoek en ontzameltrajecten.

Digitaliserings- en registratieprojecten

Het Kenniscentrum voert (digitaliserings)projecten uit teneinde achterstanden weg te werken en informatie via websites, publicaties et cetera toegankelijk te maken. Het digitaliseren van objecten en documentatie vormt een conserveringsmaatregel voor de toekomst. Er wordt intensief ingezet op het BoijmansBasis-registreren en het professioneel fotograferen van de gehele collectie werken op papier (circa 90.000 objecten) die internationaal geroemd is. Vanwege de grote omvang past dit registreren niet binnen de reguliere werkzaamheden, en externe financiering is lastig te vinden. Het aanschrijven en enthousiasmeren van verschillende fondsen en particuliere schenkers heeft de afgelopen jaren wel al zijn eerste vruchten afgeworpen en zo probeert het museum gestaag de gehele collectie werken op papier voor heropening volledig digitaal toegankelijk te hebben voor publiek en onderzoek. Momenteel (2025-medio 2026) is er financiering om verder te werken aan de Nederlandse tekeningen en aan een cluster ornamentprenten.

De afgelopen twee jaar is een belangrijke verbetering op het gebied van creditlines doorgevoerd. In TMS zijn alle ruim 157.000 objecten voorzien van een viertal creditlines die de gebruiker precies vertelt welke versie te gebruiken voor welk doeleinde; een interne en een externe creditline, in een Nederlandse en Engelse variant.

Voor de toekomstbestendigheid van TMS is een project opgestart met de inhoudelijk TMS-medewerkers en ICT om de web-based versie van TMS uitgebreid te testen. De livegang naar TMS Collections is voor het einde van 2025 voorzien. In de jaren daarna zal deze nieuwe versie worden uitgebreid met mogelijkheden die ook kennisdeling met publiek ten goede komen.

Beeldmateriaal

Museum Boijmans Van Beuningen heeft de afgelopen jaren in een kwaliteitsverbetering van het beeldmateriaal van objecten geïnvesteerd. Het museum werkt met externe fotografen, en van steeds meer objecten is er een professionele foto in plaats van alleen een registratiefoto, waarbij de ‘Metamorfoze norm’ (ontwikkeld door de Koninklijke Bibliotheek) uitgangspunt is. Waar voorheen nog geregeld objecten alleen op aanvraag professioneel werden gefotografeerd, worden nu alle aanwinsten professioneel gefotografeerd en daarnaast worden selecties die nog geen professionele foto hebben op fotografiedagen meegenomen, net als beeld dat een foto van ouder dan tien jaar heeft.

8.2 Bibliotheek, documentatie en archief

In het museum wordt een deel van het documentatiemateriaal (steunafbeeldingen, informatie over verwerving, et cetera) op objectniveau bewaard. Een ander deel van het documentatiemateriaal is object overstijgend, zoals informatie over kunstenaars en verzamelaars (onder andere krantenknipsels) en zaaloverzichten van tentoonstellingen. Deze gegevens zijn vanwege soms gevoelige informatie, zoals verzekerde waarden van kunstwerken en adresgegevens, beperkt toegankelijk voor bezoekers. De bibliotheek vormt met 170.000 titels de grootste informatiebron over de museumcollectie en -geschiedenis. Deze staat grotendeels geregistreerd in Axiell Collections en is sinds 2012 via de website raadpleegbaar. De bibliotheek is recentelijk verrijkt met twee grote bijzondere schenkingen van surrealistische publicaties. De twee schenkingen omvatten ongeveer 8.000 publicaties en zullen de komende jaren worden geregistreerd en daarmee ook doorzoekbaar voor geïnteresseerden worden gemaakt. De objectgerichtheid van het Kenniscentrum vertaalt zich naar de aankoop van publicaties en het verfijnen van de koppeling van literatuur aan objecten. Tijdens de jaren van renovatie heeft de bibliotheek de beschikking over een studiezaal in het Depot waar bezoekers op afspraak de bibliotheekcollectie kunnen raadplegen.

Het Kenniscentrum verzamelt al het door het museum gepubliceerde drukwerk en bewaart ook analoge en digitale foto's met tentoonstellingsoverzichten en manifestaties. De belangrijkste inhoudelijke artikelen per tentoonstelling of evenement uit het verdere verleden worden in zuurvrije mappen bewaard. Van recentere jaren worden digitale bestanden in de ‘museumgeschiedenisomgeving’ bewaard. Het Kenniscentrum streeft ernaar steeds meer documentatie digitaal aan TMS te koppelen, zodat behalve een grotere toegankelijkheid ook de digitale houdbaarheid door middel van back-ups kan worden gewaarborgd.

In de komende jaren wordt verder gewerkt aan het beter indexeren en opschonen van het fysieke museumarchief. Sinds 2024 is er een digitale archiefomgeving die voor alle collega's doorzoekbaar is. De komende jaren wordt onderzocht hoe het publiek meer betrokken kan worden bij de schat aan informatie uit het museumarchief en de algehele rijkdom aan documentatie van de museumgeschiedenis.

8.3 Herkomstonderzoek

Museum Boijmans Van Beuningen heeft op instigatie en met begeleiding van de Nederlandse Museumvereniging (NMV) onderzoek gedaan naar de wijze van verwerving van kunstwerken tijdens, voorafgaand aan en volgend op de Tweede Wereldoorlog. Op basis van een voorselectie (de periode 1933-1958, specifieke namen in de herkomst en dergelijke) zijn uiteindelijk 6.000 objecten intensief onderzocht. Dit project is eind 2018 afgerond en de eindrapportage is goedgekeurd en vastgesteld door de Commissie Museale Verwervingen vanaf 1933. Op de website van het museum staan momenteel 12 werken met een mogelijk problematische herkomst die nog nader worden onderzocht.⁵ Herkomstonderzoek blijft een punt van aandacht, omdat het museum objecten blijft verwerven en omdat steeds meer bronnen (digitaal) toegankelijk worden.

Het museum stelt zich ten doel open en transparant te zijn over en proactief om te gaan met herkomstonderzoek en restitutieverzoeken, en publiceert daarom de stand van zaken op zijn website. Het organiseerde in 2018 als derde museum in Nederland een expositie over zijn oorlogsgeschiedenis en gaf een toelichting op enkele werken waarvan de herkomst nog niet sluitend is. In de afgelopen jaren zijn er meerdere restitutieverzoeken behandeld en afgerond. Op dit moment loopt er nog één verzoek dat door claimanten en het museum bij de Restitutiecommissie is neergelegd.

Met ondersteuning van het Consortium Koloniale Collecties hoopt het museum in 2026 herkomst-

onderzoek te kunnen verrichten naar een aantal kleine clusters kunstnijverheidsobjecten die een duidelijke link hebben met het koloniale- en slavernijverleden.

Anoniem, draagkabinet, circa 1680, Div. M 69 (KN&V). Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

8.4 Toekomstvisie Kenniscentrum

Vanaf heropening van het museum zal het Kenniscentrum zijn intrek nemen in de grote galerie op de vijfde verdieping van het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen, een prachtige ruimte waar alle objectdocumentatie en bronnen behorende bij de museumgeschiedenis en de collectie op één plek beschikbaar en in combinatie met de bibliotheek toegankelijk zullen zijn, een state of the art onderzoeksplek voor (inter)nationale onderzoekers en museumprofessionals. De museumbibliotheek behoort tot de grootste museale kunsthistorische bibliotheken van Nederland en is recentelijk versterkt met de surrealismebibliotheek van ruim 4.000 titels van het verzamelaarsechtpaar Laurens Vancrivel en Frida de Jong. Met deze schenking richt het museum een studiecentrum surrealisme binnen het Kenniscentrum op, een initiatief dat al internationale aandacht heeft getrokken. Dat kwam onder meer tot uiting in een schenking van 35 limited edition artists' books van Dark Windows Press door Neil Coombs, evenals circa 4.000 titels uit de surrealismebibliotheek van Her de Vries.

Het Kenniscentrum brengt niet alleen institutionele en kunsthistorische kennis samen, maar ook kennis van kunstenaars en van het publiek. Het museum gaat onderzoeken hoe deze vaak talige collectie visueel kan worden gemaakt, bijvoorbeeld door het geven aan opdrachten aan kunstenaars en vormgevers die in het Kenniscentrum worden getoond. Samen met de afdeling Educatie en publieksbereik wordt gezocht naar vernieuwende mogelijkheden om alle museale kennis te delen. Komende jaren worden de plannen concreter en bij heropening van het museum zijn ze praktijk.

9 Tentoonstellingsprogramma

Het tonen van de collectie en het onderzoek daarnaar behoren tot een van de belangrijkste taken van het museum. Nu het museumgebouw nog in renovatie is, gebeurt dat in het Depot. Vaak gaat het om samenwerkingen met kunstenaars, specialisten, universiteiten en archieven. De kunstwerken en onderzoeksresultaten worden in kleine opstellingen en inmiddels ook met grote tentoonstellingen aan het publiek gepresenteerd, en daarnaast ook via symposia, lezingen, de website, (online) publicaties en educatieve programma's. Door schenkingen en aankopen groeit de collectie gestaag, maar ook tentoonstellingen met hedendaagse kunstenaars zijn vaak een mooie gelegenheid voor aanwinsten, soms ook in de vorm van opdrachten.

Korte terugblik

De eerste jaren waarin het museum gesloten was, en het Depot nog niet geopend, experimenteerde het museum met een actief extramuraal programma: *Boijmans in de klas*, *Boijmans bij de burens*, *Boijmans in de stad* en *Boijmans Internationaal*. Tegelijkertijd volgden tentoonstellingen in samenwerking met de Kunsthall (2023), Rijksmuseum (2023), Van Gogh Museum (2024), Stedelijk Museum Schiedam (2025), Museum Beelden aan Zee (2025), Kunstmuseum (2025) en Chabot Museum (2025). Ook startte een serie internationaal reizende tentoonstellingen met hoogtepunten van het museum, waaronder de surrealisme-collectie. Vanaf het moment dat het Depot was geopend kwam de nadruk te liggen op een programma dat een kijkje achter de schermen bood, met presentaties rond behoud en beheer van de kunstwerken, onderzoeken en vergeten parels uit de collectie. Een bijzonder project ter gelegenheid van het 175-jarig jubileum was in de zomer van 2024 *Snakken naar Boijmans*, een unieke tour door het museumgebouw in renovatie waar bezoekers met een uitgekiende selectie collectiestukken en opdrachten aan kunstenaars kennismaakten.

Het reizende tentoonstellingsprogramma zorgt de laatste jaren voor zichtbaarheid van topstukken uit de collectie in het buitenland. Onlangs reisden de Rembrandtprenten naar Canada en Amerika en de Italiaanse tekeningen naar Fondation Custodia in Parijs. Voor de komende jaren staan er reizende tentoonstellingen van klassiek-moderne kunst en prentkunst van Bosch en Bruegel gepland. De toegankelijkheid van de collectie staat voorop, voor bestaande en nieuwe doelgroepen en toekomstige generaties schoolkinderen. Doel is ook de museale naamsbekendheid nationaal en over de grenzen te vergroten.

9.1 Tentoonstellingsprogramma in het Depot

Met de opening van het Depot in november 2021 ging ook een presentatieprogramma van start. Aan de basis van dat programma lag de vraag hoe het museum inhoud aan de nieuwe museumtypologie van een publiek werkgebouw kon geven. Tot aan de heropening organiseert het in het Depot een compact en samenhangend tentoonstellingsprogramma binnen een semestersysteem. Nieuw zijn de grote gezichtsbepalende tentoonstellingen die sinds afgelopen voorjaar worden georganiseerd. Daarmee blijft het museum zichzelf museaal ontwikkelen, continueert het zijn aanwezigheid in het museale veld, en experimenteert het met nieuwe presentatiestrategieën die niet alleen richtinggevend zijn voor het depot als nieuwe museumtypologie, maar ook voor het vernieuwde museum.

Voor alle activiteiten kijkt het museum naar specifieke doelgroepen en komt zo tot een gedifferentieerd programma dat ook inspeelt op de behoefte van de potentiële bezoekers. Daarbij verhoudt het museum zich actief en langs de lijnen van de vier P's (programma, publiek, personeel en partners) tot ambities op het gebied van diversiteit en inclusie. Voor deze presentaties in het Depot formuleert het museum een aantal uitgangspunten:

1. Het Depot is een werkgebouw

Dat betekent dat er voor bezoekers zoveel mogelijk werkzaamheden te zien zijn, zoals restauraties, verplaatsingen en op- en afbouw van tentoonstellingen. Ook de presentaties sluiten bij het gegeven 'depot als werkgebouw' aan. In de galerieruimtes worden onderzoeken naar kunst, werkprocessen en behoud- en beheerskwesties zo transparant mogelijk toegelicht en uitgediept.

2. De collectie als uitgangspunt

Alle werkzaamheden en ook veel presentaties draaien primair om de eigen collectie, of hebben deze als vertrekpunt.

3. Onderzoek, samenwerking en kennisdeling

Het werken met de eigen collectie in het Depot betekent vanzelfsprekend dat een actieve en soms aanjagende rol in een breed netwerk van (internationale) musea, erfgoedinstellingen, onderzoekers en universiteiten moet worden gespeeld. Een voorbeeld is de samenwerking met het Groninger Museum, waarbij de gestolen *Lentetuin* (1884) van

Van Gogh na terugkeer in het Depot werd gerestaureerd. De presentatie *Kunst omkaderd* is een voorbeeld van fundamenteel museaal onderzoek naar de geschiedenis van de negentiende-eeuwse schilderijlijst. Hetzelfde geldt voor de presentatie *Huilend Glas* over onderzoek naar glasdegradatie. Ook het verzamelen zelf is een programmeerbaar onderdeel, zoals in de presentatie *Oog voor het kleine* over de collectie tinnen miniatures van Diana Mertens (eind 2025).

Het collectieonderzoek kent drie programmalijnen: artistiek onderzoek naar de collectie door kunstenaars en vormgevers, vrouwen in de kunstgeschiedenis en de (post-)koloniale blik.

4. Dialoog, participatie en co-creatie

Dit eerste volledig publiek toegankelijke Depot is nadrukkelijk bedoeld voor dialoog met kunstenaars en interactie met bezoekers. Daarom komen veel presentaties samen met kunstenaars tot stand. Een vitrinepresentatie met Koen Taselaar die met een nieuw en in opdracht gemaakt werk op de collectie reageerde, is daar een voorbeeld van, net zoals een geur- en voelkunstwerk dat een samenwerking is met de Ambassade van de Noordzee en 'ziek glas' door tast en geur laat ervaren.

Het project *Family of Objects* draaide om storytelling en ontstond in dialoog met de bezoekers. Vertrekpunt was de collectie die als één grote familie werd voorgesteld. Verhalen ontstonden met behulp van input van de bezoekers. Voor de tentoonstelling *Lievelingen* kon het publiek meebepalen wat er op zaal kwam te hangen. De presentatie *Geheimen van Italiaanse tekeningen*, die het resultaat was van een intensief internationaal meerjarig onderzoek, nam de bezoeker actief mee in de wereld van de connaisseur waarbij de conservator de bezoekers voorzag van tips & tricks voor het kijken naar renaissancetekeningen. Het uitbouwen van bezoekersactivatie en -participatie is een van de speerpunten het tentoonstellingsbeleid.

5. Grote tentoonstellingen

Nieuw zijn de grote tentoonstellingen die vanaf het voorjaar 2025 het gezichtsbepalende element binnen een semesterprogrammering worden. Niet alleen zijn deze tentoonstellingen, zoals hierboven al gemeld, een continuering van de museumprogrammering, ook vormen deze vaak in samenhang met de andere presentaties een geheel, waarvan de oorsprong vaak terugvoert op depotkwesties.

Bezoekers van de tentoonstelling *Huilend Glas*, 2025

K.P.C. de Bazel, annagroen wijnglas uit servies F, 1921-1923, onderzoeksfoto voor de tentoonstelling *Huilend Glas*

Depot programmering 2025

Op dit moment is het nieuwe programma gestart met de hoofdtentoonstelling *The stories we tell*, die gaat over de persoonlijke blik van kunstenaars op de geschiedenis. Andere tentoonstellingen tonen kunst in verrassende combinaties met modern en hedendaags werk, terwijl *Huilend Glas* het onderzoek naar glasdegradatie in beeld brengt. In het najaar van 2025 komt *Beyond Surrealism*, een tentoonstelling met nieuw en in opdracht gemaakt werk, die draait om surrealistische aspecten in het werk van hedendaagse kunstenaars, onder wie Tai Shani en Monster Chetwynd. Ook zal het tweede deel van een reeks solo's met internationale hedendaagse kunstenaars, gesteund door Ammodo, plaatsvinden. Na Neo Muyanga is het nu de beurt aan Mandy El-Sayegh die invulling zal geven aan het begrip analoge, immersieve ervaring als fysieke tegenhanger van de virtuele digitaal gemedieerde ervaring. Met haar installatie reflecteert zij op de collectie en de stad Rotterdam. Andere tentoonstellingen laten een mode-inventarisatie op zaal zien en een bijzondere schenking van zeventiende-eeuwse tinnen miniaturen die ooit als speelgoed dienden.

Programmering vanaf 2026

Voorjaar 2026 organiseert het museum een tentoonstelling gewijd aan de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van digitale kunst. Het project bestaat uit twee delen en is ontstaan vanuit een restauratiekwestie rond het digitale werk *Horizons* (2008) van Geert Mul. Dit interactieve werk dat gebaseerd is op werken in de collectie oude kunst waarin een horizon te zien is, en het verhaal over het restauratieproces zelf, zullen in de galerie op de vierde etage worden getoond. De tentoonstelling op de vijfde etage vertrekt vanuit de vraag naar de rol en betekenis van digitale kunst in dit tijdsgewricht waarin commerciële digitale technologie in toenemende mate in alle aspecten van het leven doordringt. Het museum heeft een bescheiden collectie digitale werken in zijn collectie. Deze tentoonstelling, met drie pioniers van buiten de mainstream (Muriel Tramis, Claudia Hart en Feng Mengbo), exploreert een koersbepaling voor de toekomst. De tentoonstellingen zijn het startschot voor de verbinding met een netwerk over digitale kunst van collega-instituten waaronder KANAL Centre Pompidou Brussels en de Hartwig Art Foundation. Tegelijkertijd vindt op de derde etage een tentoonstelling over de

biografie van het kunstwerk plaats. Deze zoomt in op de geschiedenis van kunstwerken voordat ze in de museumcollectie een plek kregen.

Voor het tweede deel van het jaar staat een tentoonstelling over studiokeramiek en de relatie met keramiek als autonoom medium op de agenda en onderzoekt het museum momenteel de mogelijkheid van een Marisol retrospectief in samenwerking met Louisiana Museum of Modern Art Humlebæk en Kunsthau Zürich. Bij een andere presentatie staat de 'souvenirroos' centraal, een uitklapblad in de vorm van een roos, dat in de tweede helft van de negentiende eeuw heel populair was en een link vormt met het massatoerisme van nu. Voor 2027 staat een ambitieus project met Ernesto Neto gepland, dat ook uit twee delen bestaat: een restauratie van de installatie *Cellula Nave* (2004) en een tentoonstelling waarvoor mogelijk een groot nieuw werk wordt gemaakt. Het tweede deel van het jaar staat in het teken van de nu nog onbekende zestiende-eeuwse meester Cornelis van Dalem en een onderzoeksproject over vrouwelijke legatoren en schenkers. Het eerste deel van 2028 wordt besteed aan een grote tentoonstelling over het onderzoeksproject *ALMA*, dat zich richt op de identificatie van gebruiksoBJECTEN aan de hand van tekeningen en schilderijen.

Reizende collectie

Na succesvolle tentoonstellingen van met name de collectie surrealisme naar Nieuw-Zeeland, Zuid-Korea, Mexico, Italië en Denemarken (2021-2024), reisden de Rembrandt-etsen in 2023 en 2024 naar de VS en Canada. In 2024 was in de Philipsvleugel van het Rijksmuseum de tentoonstelling *Museum Boijmans Van Beuningen@Rijksmuseum* te zien. Dit najaar reizen de prenten van Bosch en Bruegel naar de VS. Met het Te Papa Tongarewa Museum in Nieuw-Zeeland wordt over nieuwe projecten gesproken, met een Japanse partner over een tentoonstelling over monsters en met een andere partner over de mogelijkheid om de collectie impressionisten naar Italië en mogelijk Azië te laten reizen.

9.2 Educatie en publieksbegeleiding

Educatie en publieksbegeleiding bij Museum Boijmans Van Beuningen staan voor kwalitatieve en innovatieve museumeducatie met lef. In het Depot wordt een breed scala aan publieksprogramma's aangeboden waaraan in 2024 bijna 80.000 bezoekers deelnamen. Met een aanbod dat varieert van 'trapsessies' en instap-rondleidingen tot symposia en workshops, krijgen bezoekers, jong én oud, de kans om op uiteenlopende manieren in contact met het museum te komen.

Binnen deze programmering maakt het museum onderscheid tussen educatieve activiteiten voor individuele bezoekers, het ontvangen van (onderwijs)

groepen, en verschillende vormen van publieksbegeleiding, zowel analoog als digitaal, tijdens een zelfstandig bezoek. Op die manier kan het de herhaalbezoeker iets anders bieden dan de dagtoerist of een groep Rotterdamse scholieren die voor het eerst met 'hun museum' kennismaken.

Met hedendaagse kunstenaars en externe experts wordt de aankomende periode een verrassend en inspirerend aanbod richting bezoekers uitgewerkt. Naast het presenteren en duiden van kunstwerken wordt het publiek ook geprikkeld met interactieve en multisensorische onderdelen. Dit alles wordt geïntegreerd in de huidige Depot-app en interactieve schermen. Deze worden de komende jaren doorontwikkeld om 3D-scans zichtbaarheid te geven, AR-functie te implementeren en interactiviteit aan te moedigen.

Voor tentoonstellingen waarin artistiek of wetenschappelijk onderzoek centraal staat zet het museum actief in op het ontwikkelen van ervaringsgerichte programmering. Een sprekend voorbeeld hiervan was *Huilend Glas* (2025), waarin niet alleen werd uitgelegd wat glas instabiel maakt, maar waarin dit onderzoek ook werd vertaald naar een installatie (in samenwerking met de Ambassade van de Noordzee) die bezoekers als het ware in de schoenen van een conservator deed stappen en liet ervaren hoe instabiel glas aanvoelt én ruikt.

De museale tentoonstellingen zijn in het Depot ware publiekstrekkers, ook voor onderwijs. Zo was de tentoonstelling *Lievelingen* in 2024 het meest geboekte onderwijsprogramma. Tegelijk blijft het museum het werkgebouw-karakter van het Depot benadrukken, onder meer met het keuzedeel 'logistiek van een erfgoedobject' in samenwerking met Zadkine MBO logistiek. Via de verschillende KunstPakt samenwerkingen onderzoekt het bovendien hoe kunst en cultuur een vast plek in het curriculum kunnen krijgen.

Tentoonstelling *The stories we tell*, 2025

Interactieve installatie *Horizons* van Geert Mul, 2008

Participatie

Publieksparticipatie en co-creatie zijn structurele onderdelen binnen de afdeling Educatie en publieksbegeleiding. Deze elementen staan niet op zichzelf maar zijn met elkaar verbonden en gericht op het verdiepen van de relatie tussen museum en publiek. Het vraagt tijd, toewijding en vertrouwen om te komen tot écht gedeeld eigenaarschap, maar juist daarin ligt de kracht én de belofte van het Depot. De kern van het Depot is dan ook een radicaal idee: de hele collectie zichtbaar maken en transparantie bieden over het museale proces. Dit vraagt meer dan de deuren openen. Een ruimte, laat staan een programma, wordt niet automatisch inclusief doordat het fysiek toegankelijk is.

De afdeling Educatie en publieksbegeleiding speelt een voortrekkersrol bij het bouwen van wederkerige relaties en focust op inclusiviteit, diversiteit, representatie en toegankelijkheid. In gesprekken met andere musea en experts verdiepen museummedewerkers tijdens symposia en kennissessies hun begrip van co-creatie en het belang van ruimte maken voor uiteenlopende ervaringen, verhalen en vormen van kennis. Maar de meest waardevolle inzichten komen toch voort uit de samenwerking met de lokale gemeenschappen zelf.

In 2024 en 2025 zijn rond dit onderwerp twee projecten afgerond: *Family of Objects* (2022-2024) en *The Floor is Yours* (2022-2025). De externe locatie Zuid. van Museum Boijmans Van Beuningen sloot eind 2024 de deuren vanwege het uitblijven van structurele subsidies. Het gehele museum gaat een nieuwe fase in richting de heropening en met het programmeren van museale tentoonstellingen. De vervolgstappen op het vlak van participatie en co-creatie bewegen zich hierin mee. Het museum formuleert in dat opzicht twee focusgebieden die een project-overstijgende, structurele aanpak binnen de belofte van een publiek, toegankelijk Depot vereisen: 'Werken met de collectie' en 'Toegankelijkheid'.

Workshop tijdens *A Place at the Table* van Ignace Cami, 2024

Werken met de collectie

Het Depot biedt unieke mogelijkheden om met de collectie aan de slag te gaan. Dit gebeurt in samenwerking met kunstenaars en experts, maar er liggen ook kansen om vanuit educatieve vraagstukken de collectie te benaderen: hoe maken we de collectie toegankelijk voor een breed publiek? Er zijn stappen gezet met 'Kunst op aanvraag' in samenwerking met de afdeling Collectie en onderzoek, en er liggen kansen om dit aanbod verder te ontwikkelen. Daarnaast heeft het museum geleerd dat met een experimentele en associatieve vraag zeer verrassende en inspirerende reflecties op de collectie, het museum zelf en de wereld rondom ons ontstaan. Neem bijvoorbeeld representatie bestudeerd vanuit een baardmankruik (in het werk van Ignace Cami), of in *Family of Objects* onderzoeken wat ons met elkaar verbindt, of vanuit de kunstgeschiedenis nadenken over dierenleed, zoals in het werk van Shani Leseman en GC Heemskerk.

Toegankelijkheid

Het museum heeft een lange traditie in het ontwikkelen van programma's voor mensen met een fysieke en/of mentale beperking. In het Depot lopen momenteel verschillende programma's zoals *Ongezien Boijmans*, *Boijmans met Gebaren* en rondleidingen in samenwerking met de Taalclubs van de Bibliotheek Rotterdam. Voor het Europese project *The Floor is Yours* heeft het museum niet alleen samengewerkt met de Rotterdamse dovengemeenschap, maar is er eigenaarschap en zeggenschap gedeeld. Die verschuiving, van outreach naar gedeeld auteurschap, is een van de belangrijkste lessen uit dit project. De komende periode zet het museum als onderdeel van het doelgroepenbeleid in op het bestendigen van deze duurzame relaties en neemt het verdere stappen met betrekking tot onderwerpen als toegankelijkheid. Het doel is om een zo inclusief en zelfstandig mogelijk Depotbezoek voor iedereen te bieden.

10 Onderzoek en publicaties

Het museum ziet onderzoek als een van zijn kerntaken. Dit behelst onderzoek naar de collectie, naar herkomst van objecten, naar de problematiek van wel of niet ontzamen, naar het oplossen van conserveringsvraagstukken, naar het contact met het publiek, naar het vertellen van verhalen over de collectie, naar taalgebruik in titelbordjes, naar de institutionele geschiedenis of ter voorbereiding op tentoonstellingen.

Onderzoek

Veel publicaties die het museum realiseert komen voort uit onderzoeksprojecten, maar dat is niet altijd het eerste doel. Momenteel doet het museum onderzoek naar de eigen tentoonstellingsgeschiedenis, ondersteund door masterstudenten Curating Arts & Cultures van de UvA en de Vrije Universiteit (VU), en bedoeld om te reflecteren op het tentoonstellingsbeleid en de vaste opstelling, zodat het museum bij heropening in het streefjaar 2030 een solide maar ook vernieuwend programma kan bieden en een vernieuwde visie op de semi-vaste collectiepresentatie kan presenteren. Ter voorbereiding worden andere vernieuwende collectieopstellingen bezocht en wordt gesproken over onder meer diversiteit, inclusie en publieksparticipatie.

Salvador Dalí en Renilde Hammacher bij de opening van de Dalí-tentoonstelling, 20 november 1970

Twee andere reeds genoemde onderzoeksprojecten die aan het permanent en vanzelfsprekend vertellen van nieuwe narratieven over de collectie zullen bijdragen zijn het vervolgonderzoek op *Unpacking Boijmans* (naar het koloniale verleden van de stad Rotterdam) en *Nagelaten. Vrouwelijke schenkers en legatoren van Boijmans*, dat gerelateerd is aan het onderzoeksproject *De Andere Helft. Vrouwelijke actoren in de Nederlandse kunstwereld* (1780-1980) in samenwerking met het RKD, Rijksmuseum, UvA, Reinwardt Academie en Stedelijk Museum Amsterdam. Na afronding van het eerste deel van het onderzoek door Bram Donders, waarbij de vrouwelijke schenkers in kaart zijn gebracht, is Anne Linde Ruiter in 2025 begonnen met het uitwerken van een aantal casussen.

In het kader van *De Andere Helft* is Machteld Verhulst eveneens in 2025 begonnen aan een promotieonderzoek aan de UvA naar vrouwelijke conservatoren van moderne kunst in Nederland in de jaren zestig tot tachtig van de twintigste eeuw, met naast Renilde Hammacher, de eerste vrouwelijke conservator moderne kunst van het museum, ook Rini Dippel en Ellen Joosten, conservatoren moderne kunst van respectievelijk Stedelijk Museum Amsterdam, Kunstmuseum Den Haag en het Kröller-Müller Museum als casussen. Het museum zou een gedegen wetenschappelijke biografie over verzamelaarspaar Franz en Anna Koenigs toejuichen en onderzoekt of hiervoor een opdracht kan worden verstrekt. Binnen Nederland wordt ook deelgenomen aan grotere onderzoeksprojecten in consortium of clusterverband, zoals het onderzoeksproject PoCo (Polychromie Conservering) naar het conserveren van gepolychromeerde houten sculpturen in samenwerking met het SRAL (Stichting Restauratie Atelier Limburg) en KIK-IRPA (Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium-Institut Royal du Patrimoine Artistique).

Publicaties

Het museum heeft een eigen uitgeverij die voor (middel) grote tentoonstellingen in het museum catalogi aan de hand van nieuw onderzoek ontwikkelt. In het Depot is dit niet standaard het uitgangspunt, omdat sommige presentaties in zichzelf een onderzoekend en dus nog onvoltooid karakter hebben. Maar met de start van tentoonstellingen op de vijfde verdieping bestaat ook weer het streven om hierbij een publicatie uit te geven, zoals in 2025 bij *Beyond Surrealism* en de komende jaren bij Ernesto Neto, Van Dalem en *ALMA*. Catalogi worden door de conservatoren van het museum in samenwerking met gastauteurs geschreven en gepubliceerd door de Uitgeverij.

Online artikelen en collectiecatalogi
Het museum heeft verschillende online bestands-catalogi en artikelen gepubliceerd zoals recentelijk de bestandscatalogus [Italiaanse tekeningen 1400-1600](#) en het artikel [Een ‘fantastische’ tentoonstelling](#). Dit artikel door Wilko Ruijter is het eerste van vijf online artikelen die kunnen worden gerealiseerd dankzij het Surrealismefonds van het museum, dat veelbelovende jonge onderzoekers ondersteunt om een specifiek deel van de surrealismecollectie of bibliotheek collectie surrealisme te onderzoeken. Ook zijn online artikelen gepland over onder meer een historisch onderzoek naar vrouwelijke medewerkers van het museum en een terugblik op de tijdelijke locatie Zuid. Boijmans Van Beuningen, inclusief *lessons learned*.

Boijmans Studies
Sinds 2007 geeft het museum een eigen wetenschappelijke reeks publicaties uit, getiteld Boijmans Studies, waarin conservatoren van het museum of externe auteurs delen van de museumcollectie of verzamelgeschiedenis belichten. Eind 2024 verscheen

het achttiende deel in de reeks, getiteld *Kunst omkaderd*, een onderzoek naar lijsten in de collectie negentiende-eeuwse schilderkunst. De komende jaren staan Boijmans Studies gepland over de restauratie van *De populierenlaan bij Nuenen* van Vincent van Gogh en over de collectie souvenirrozen van het museum. Ook wordt gewerkt aan de Boijmans Studie *Nagelaten. Vrouwelijke schenkers en legatoren* dat gerelateerd is aan het platform *De Andere Helft. Vrouwelijke actoren in de Nederlandse kunstwereld* (1780-1980).

Nieuw collectieboek en boek over de renovatie
Vanwege het succes van het bij de opening van het Depot verschenen architectuur/collectieboek over het Depot in samenwerking met architectenbureau MVRDV en het boekje *Best of Boijmans* met hoogtepunten uit de collectie wordt de komende tijd nagedacht over manieren om het renovatietraject vast te leggen in een publicatie en over een nieuw collectieboek dat vóór de heropening zal verschijnen.

Omslag Boijmans Studie *Kunst omkaderd*. Lijsten in de collectie negentiende-eeuwse schilderkunst, 2024

11 Samenvatting en actiepunten

De verzameling van Museum Boijmans Van Beuningen is van lokale, nationale en internationale betekenis. Er wordt veel zorg aan de collectie besteed en er wordt actief mee gewerkt. Nu het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen in bedrijf is en de renovatie van het museale gebouwencomplex aan het Museumpark weer een nieuwe fase ingaat, is het de komende jaren van groot belang de balans op te maken, het ingezette beleid verder te realiseren en de eigen museale kennis voor andere professionals en publiek beschikbaar te stellen. Dit gebeurt door:

- het geheel toegankelijk houden van de collectie in het Depot door zichtbaarheid, een Depot-app, verdiepingsplekken, rondleidingen, studiezalen en filmcabines
- het maken van galerie- en atriumpresentaties in het Depot die op een onderzoekende manier verdieping geven aan de collectie en interactie of participatie met het publiek stimuleren
- het actief programmeren van de vijfde etage waardoor het museum zichtbaar aanwezig is in de stad
- het organiseren van internationaal reizende collectietentoonstellingen
- het verbeteren van de fysieke zorg voor de collectie door middel van restauratie en conservering, en deze werkzaamheden in het Depot voor het publiek inzichtelijk maken
- het voorbereiden van de tuinbeelden en de werken in situ voor de heropening van het museum en aanpalende beeldentuin
- de collectie ruimhartig uitlenen aan collega-instellingen in Nederland en het buitenland, ook voor grote ambitieuze projecten, zoals eerder het Kunstmuseum (Marie Tak van Poortvliet en Jacoba van Heemskerck, 2025) en Stedelijk Museum Schiedam (Daan van Golden, 2025)
- de lessen van Zuid. Boijmans Van Beuningen vertalen naar educatief programma in het Depot en in de stad, evenals voorbereidingen voor het heropende museum
- het renoveren en vernieuwen van het museum-gebouw zodat het klaar is voor de toekomst
- onderzoek doen naar nieuwe diverse en inclusieve narratieven over de collectie die als permanent en vanzelfsprekend onderdeel in de toekomstige collectieopstelling worden verwerkt
- de realisatie van het Kenniscentrum binnen de kaders van de renovatie
- het versterken van de verzameling door middel van aankopen, schenkingen, legaten en langdurige bruiklenen
- het ontzamen van objecten en deelcollecties die niet in het collectieprofiel passen
- het (gestaag) herijken van de collectie prenten en tekeningen zodat de grootste deelcollectie van het museum (90.000 objecten) geheel online toegankelijk wordt
- het optimaliseren van de virtuele toegankelijkheid van de collectie
- het publiceren van nieuw onderzoek, zowel in druk als online

